

КЕСЕЛ

ЗАҢСЫЗ ҰҒЫМНЫҢ ЖОЛЫН КЕСУ

Бұрын «Той десе, қу бас домалайды» дейтін қазақ енді төндер десе, өлең өтіп, делебесі қозып шыға келеді. Талайдың түн ұйқысын төрт бөліп жүрген қазына қаржысын алуға келгенде қып-қызыл бөсеке, құрық бойламайтын құлықтың қырқы түрі бар. Соның бірі – кәдімгі ауыз жаласу, мәдениетті тілмен айтқанда, баға белгілеуде ымыраласуы. Мұнда да адамның миына келмейтін қитұрқы амалдар жетерлік. Бәсекелестікті қорғау және дамыту агенттігінің «ҚазАқпарат» халықаралық ақпарат агенттігінің Орел Space алаңында бір конкурс барысында анықталған алаяқтық әрекет жөнінде айтып берді.

Агенттік төрағасы тендерде бағаны келісіп белгілеу белең алып тұрғанын айтады. Сөйтсе де дәлел мен деректі көлденең тартады. Бағаны келісіп белгілеуге қатысты 2020 жылдың қорытындысы әлі жасалып жатыр. Бұл істе пандемияның кедергі тигізгені мәлім. Қазірдің өзінде ереже бұзғандарға 1,7 млрд теңгенің айыппұл салынды. 2018-2020 жылдары сауда алаңдарында өзара ымыраласу арқылы жасалған 55 келісім анықталыпты. С.Жұманғарин тақырып түйінін тарката отырып былай дейді. «Мысалы, автомобиль жолдарын салу нарығы жергілікті әкімдік пен «ҚазАвтоЖол» компаниясының құзырына кіреді. Қазір сот процесі

жүріп жатыр. Екі компания 7,2 млрд теңгенің конкурсына қатысқан. Жеңімпаз компания конкурста ұту үшін сатып алу бағасын 4 000 пайызға арзандатқан. Екі компания да араға 14 минут салып бір мезетте өтім берген, екеуі бір IP-мекенжайды қолданған. Екі өтінім де бір компьютерден жолданған. Компаниялар тіпті бір заңды мекенжайда орналасқан. Бір құрылыс консорциумына қарайды. Заттарды бір ғана орында дайындаған, көрсетілген байланыс нөмірлері де ортақ».

Орел Space кездесуінде алдағы уақытта мұндай келенділікке жол бермеу үшін атқарылатын шаруа туралы да баяндалды. Осы мақсатпен бәсекелестікті қорғау және дамыту агенттігі 2025 жылға дейін елдегі бірыңғай операторлардың тең жартысын қысқартпақшы. Соның ішінде 11 кәсіпорын бойынша түбегейлі шара қабылданды. Екеуінің жұмысы оңтайландырылады. Ал 9-ы «оператор» мәртебесінен айырылады. Бұл 9-дың бесеуі жекеменшікке берілсе, қалған төртеуі «оператор» мәртебесінсіз мемлекеттік органға бағынышты кәсіпорын болып қалады. Олардың да сатып алу кезінде ешқандай басымдықтары болмайды. Агенттік төрағасы осы ұсыныстарды Президент әкімшілігі қолдап отырғанын, жалпы 2025 жылдың аяғына дейін 20-25 операторды мәртебесінен айыру жоспарланғанын атап өтті. Ол «Бұл алаңды тазартсақ, шағын және орта бизнес өкілдері үшін 47 млрд теңгенің қызмет көрсету және тауар нарығына жол ашылады», — дейді.

Кездесуде тағы бір тосын дерек жария етілді. Бәсекелестікті қорғау және дамыту агенттігінің мемлекеттік сатып саласындағы бір көзден сатып алу тетігіне жол беретін негіздемелерді 50 пайызға қысқарту туралы ұсынысы мемлекеттік органдар тарапынан қарсылыққа тап болыпты. С.Жұманғарин осы мәселеге орай: «Біз ең алдымен монополияға қарсы заңнамаға өзгерістер мен түзетулер енгізуге кірістік. Жуық арада Парламентке бесінші пакетін өткіземіз. Ең әуелі бір көзден сатып алуға жол беретін негіздерді қысқартуға мән бердік. Олардың санын 52-ден 25-ке дейін түсіргіміз келді. Мемлекеттік органдардың тарапынан қарсылық бар екенін сезіндік. 17 негіздемені мүлдем алып тастағымыз келген. Бірақ тек үшеуі ғана алып тасталынды. Бұл алғашқы қадамдар деуге болады. Бәрі бірден бола кетпейтіні түсінікті», — делі. Агенттік бұдан бөлек 6 негіздеме бойынша елеулі шектеулер енгізген. Сондай-ақ, ұсынған 8 негіздеменің ішінде 6 негіздеме бойынша бір көзден сатып алу мүмкіндігін шектеуге қол жеткізілді. Бұл жерде бір көзден сатып алуға рұқсат беруді осы агенттік бекітеді. Ал бұл мекеме ондайға өте сирек жағдайда рұқсат береді. Осылайша, 3 негіздемені мүлде жойып, 6 негіздеме бойынша шектеу қою арқылы жылына 50 млрд теңгені үнемдеуге мүмкіндік туды. Үнемделген қаражат бәсекелі ортаға беріледі. Серік Жұманғариннің айтуынша, бұл аз ақша емес.

Талап ТІЛЕГЕН

СҰХБАТ

Жамбыл облысындағы «Қазфосфат» жауапкершілігі шектеулі серіктестігі фосфат өндіріп, дайын өнімді экспортқа шығарушы және ішкі нарыққа жеткізуші іргелі ұжым. Қазақстанның Еңбек Ері, «Құрмет», «Парасат» ордендерінің, «Химия өнеркәсібінің үздік қызметкері» төсбелгісінің иегері Мұқаш Зұлқарнайұлы Ескендіров осы ұжымды ұзақ жыл басқарып, жемісті еңбек етті. «Күнде қолға түсе бермейтін» Қазақстанның Еңбек Ерімен жүздесіп, сұхбаттасудың сәті туды.

«Уақыттың ұршығы тым қатты айналып жатқандай, тіпті 40 жастан асқанда ертең жаңа жыл келіп қалатындай сезінесің. Жұмыс бабымен жүргенде уақыт өте тығыз еді. Балаларымның қалай есейгенін, немерелердің алды қалай өскені есімде қалмапты. Өйткені іссапардан кейін іссапар күтіп тұрды. Қазір енді қауырт шаруадан мойын босады, жеңешең екеуіміз немерелеріміздің қызығына кенеліп жүрміз», — дейді ағамыз.

Мұқаш ЕСКЕНДІРОВ:

ӨРКІМ АРБАСЫН ӨЗІ СҮЙРЕУІ КЕРЕК

Jas qazaq: Қазір жеке шаруамен жүрсіз, уақыт жағы еркіндеу дегендей.

Мұқаш Ескендіров: «Қазфосфат» жауапкершілігі шектеулі серіктестігінде табан аудармастан 40 жылдай қызмет атқардым. Шымкенттегі Қазақ химия-технологиялық институтын бітіріп келген түбті иек жігіт желен шағымнан асқаралы алпыс жастан асқан кезге дейін фосфор өндірісінде еңбек еттім. Айтайын дегенім, жұмыс кезінде уақыт өте тығыз еді, шетелге іссапар, ел ішіндегі қат-қабат шаруа, сансыз кездесу, жиын, жиналыс дегендей өмірдің ағысына ілініп кете бересін. Қазір енді уақытымды мейлінше отбасыма, ошағымға, немерелеріме бөлуге тырысып жүрмін. Қауырт жұмыстан босаудың ұтымды тұсы ет жақындарына, отбасына көп көңіл бөлудің мүмкіндігі мол екен.

Jas qazaq: Балдан да тәтті немере, «өз баланды өскенше, немеренді өлгенше бағасын» деген ғой қазакем.

Мұқаш Ескендіров: Жаңа студенттік кезенді аяқтап, жолдамамен Жамбыл фосфор зауытына жұмысқа орналастым дедім ғой. Өмірлік қосағыммен отау құрып, шаңырақ көтердік, ұрпақ сүйдік. Шынын айтқанда, балаларымыздың қалай есейгені есімде онша қалмапты. Өйткені ата-әжесі қарады да, біз жұмыс істедік. Табиғаттың бұлжымас заңы ғой, қазір енді өзіміз де ата болып, ақ жаулықты әже атанып, немерелердің қызығына тоймай, қуанышына көңіліміз өсіп, марқайып қаламыз. Кейде олардың бір «шеше алмай жүрген мәселесі» болып қалады. Бала ғой, көңілі сокқан затын, жүрегі қалап тұрған ойыншығын алғысы келеді. Ата-анасы кейде айтқанын екі етпей орындауға асықпайды. Содан кайтсе, томпаңдап атасы мен әжесіне келеді. Біз енді олардың қандай өтініші болса да жан салып кірісуге бейілміз. Әке-шешесіне бұйымтайын айтайын десе, қаталануып тындай қоймайды, сосын бізге қарай беттейді. Міне, осындай қызықты күндерімізді ел ішінде өткізіп келеміз.

(Жалғасы 3-бетте)

АТАҢНЫҢ ҚҰНЫН КЕШ

ВАКЦИНАНЫҢ ҚҰЖАТЫН ЕМЕС, ҚҰАТЫН АЛ

Жандарбек БЕКШИН,
Алматының бас
санитарлық дәрігері:

— Біз рақымшылық енгіздік және қателік жібергендерді қылмыстық жауапкершілікке тартпаймыз. Паспорты сатып алғандар вакцинациялау орталығына барып, мойындап, екпе ала алады. Ең бастысы, олар қателескенін түсінді. Вакцинация барлығы үшін ақысыз. Біздің міндет — адамдарды жазалау емес. Дегенмен сатып алғандар әрекетінің себебін түсіндіруі керек. Қанша азаматтың вакцина телқұжатын сатып алғанын білмейміз. Бірақ біз, дәрігерлер, рақымшылық жасау идеясын қолдаймыз.

БИРЖАМЕТР

МУНАЙ (brent)
71,66

DOLLAR
424,72

EURO
498,92

РУБЛЬ
5,76

БИЛІК

Ауғанстандағы жағдайға байланысты, Ұжымдық қауіпсіздік шарты ұйымына (ҰҚШҰ) мүше мемлекеттер ортақ сын-қатерге қарсы бірлесе әрекет етуі тиіс. Қазақстан Президенті Қасым-Жомарт Тоқаев аталған ұйымның ұжымдық қауіпсіздік кеңесінің кезектен тыс сессиясында осылай деп мәлімдеді. Мемлекет басшысы бейнебайланыс арқылы өткен Ұжымдық қауіпсіздік туралы шарт ұйымы Ұжымдық қауіпсіздік кеңесінің кезектен тыс сессиясына қатысты.

Президент Қасым-Жомарт Тоқаев өз сөзінде барлық сын-қатерлерді, соның ішінде терроризм мен экстремизмнің таралуы, қару-жарак пен есірткінің заңсыз саудасының артуы, заңсыз көші-қон, босқындардың жүйесіз әрі ретсіз қозғалысы, аймаққа деструктивті элементтердің енуі секілді мәселелерді кешенді түрде қарастыру қажеттігіне назар аударды. Осыған байланысты ұжымдық қауіпсіздік жүйесін нығайтуға және Ұйымның шұғыл әрекет етуіне бағытталған бірқатар ұсыныс айтты.

Бұған дейін хабарланғандай, Президент Қазақстан Республикасы Ішкі істер министрлігі Ұлттық ұлан құрылымының Алматы облысындағы Жауынгерлік және

мейлінше ұтқыр болуға тиіс екенін айта келе, «Ауғанстандағы жағдайға байланысты қоғамда алаңдаушылық артып келе жатқанын көріп отырмыз. Бұл оқиғалар Қазақстанға тікелей қауіп төндірмейді. Алайда белгілі бір дәрежеде қатері бар. Сондықтан біз жағдайды мұқият бақылап, кез келген сын-қатерге лайықты жауап беруге дайын болуымыз керек, — деді.

Қазақстан Президенті Твиттер парақшасында әлемді алаңдатқан Ауған жеріндегі ахуалға байланысты мемлекет тарапынан қолға алынатын шаралар туралы жазба қалдырды. Онда былай делінген: «Ауғанстандағы жағдай бойынша күштік құрылымдардың басшыларымен

ҚАУІПСІЗДІК – БАСТЫ НАЗАРДА

ҰҚШҰ-ға мүше мемлекеттердің басшылары Ауғанстандағы жағдай және оның Ұйымға мүше мемлекеттердің қауіпсіздігіне тигізер ықпалы туралы пікір алмасты. Президенттер, сондай-ақ Орталық Азия аймағындағы сын-қатерлердің алдын алуға бағытталған іс-қимылдарды талқылады.

әдістемелік дайындық орталығында өткен «Қайсар-2021» жедел-тактикалық оқу-жаттығуларына барды. К. Тоқаев күштік құрылымдар өкілдері алдында сөйлеген сөзінде Ауғанстандағы жағдайға да тоқталды. Мемлекет басшысы халықаралық ахуалдың шиеленісуі жағдайында біздің күштік құрылымдар

жиын өткіздім. АИР-дағы азаматтарымыз бен дипломаттарымыздың қауіпсіздігін қамтамасыз ету жөнінде тапсырма бердім. Қазақстан Ауғанстандағы ахуалдың ушығып бара жатқанына алаңдаушылық білдіреді. Жағдай мұқият бақылауда».

Талап ТІЛЕГЕН

Үкімет ҚАЗІРГІ КЕЗЕҢНІҢ КӨКЕЙКЕСТІ МІНДЕТІ

Пандемия және карантиндік шектеу кезінде кәсіпорындардың, әсіресе, шағын және орта бизнестің қалыпты жұмысын қамтамасыз етуді ұдайы назарда ұстау қажет. Бұл ретте Үкімет тарапынан қолдау көрсетудің қосымша шаралары, жеңілдетілген шартпен несие беру, «Ashyq» жобасын тиімді іске асыру, кәсіпкерлердің ұсыныс-тілегін ескеру, өңірлік экономиканың дамуы, мемлекеттік сатып алу жүйесін жетілдіре түсу сияқты мәселелер зор мәнге ие. Осы аптаның басында Үкімет басшысы Асқар Мәминнің төрағалығымен өткен Кәсіпкерлік жөніндегі жобалық кеңсөнің отырысында аталған жәйттер жан-жақты талқыланды. Жиынға министрліктер мен мемлекеттік мекемелер, «Самұрық-Қазына» ұлттық өл-ауқат қоры, акционерлік қоғамы, «Атамекен» ұлттық кәсіпкерлер палатасы, «Даму қорының» өкілдері қатысты.

Отырыста БЖК-2025 (*Бизнестің жол картасы*) бағдарламасын іске асырудың он қарқыны байқалып отырғаны атап өтілді. Бұған мына көрсеткіштер дәлел бола алады. Атап айтқанда, биылғы қаңтар-шілде айларында 14 мың жоба 408,3 млрд теңгенің субсидиясын алды. Бұған қоса, 10,9 мың жобаға 170,2 млрд теңгенің кепілдігін берді. Субсидиялау жүйесіне негізінен шағын және орта бизнес жүгінеді. Жоба саны мен сомасы бойынша да басым бөлікті құрайды. Ал кепілдік жүйесіндегі тұтынушылардың елеулі бөлігі — сауда және өңдеу өнеркәсібіндегі кәсіпорындар.

Күнделікті тұрмыс пен шаруада пайдаланылатын қарапайым бұйымдар мен құрал-сайман жасау да айрықша маңызға ие. Бұдан біраз бұрын осы мақсатпен елімізде «Қарапайым заттар экономикасы» атты іргелі бағдарлама қолға алынды. Бұл бағытта біраз шаруа атқарылды. Құны 774 млрд теңгені құрайтын 2996 жоба мақұлданды.

Сонымен қатар, 2441 жобаға 666 млрд теңгенің субсидиясы берілді.

Елімізде өз кәсібін дөңгелеткісі келетіндерге арналған тағы бір үлкен жоба бар. Ол — «Бастау бизнес». Аталған жобаның түлектеріне несие беру үшін 15 микроқаржы ұйымы құрылды. Өткен айдың 15-де өтінім қабылдау басталды. Бір айдан сәл астам уақыт ішінде 1,6 мың жұмыс орнын ашуды көздейтін жалпы сомасы 4,58 млрд теңгені құрайтын 797 жоба бойынша өтінім қабылданды. Мұндағы басым бағыттар ретінде мал шаруашылығы, нан-тоқаш және кондитерлік өнімдер өндірісі және сауда саласы екенін айтқан жөн. Ең көп өтінім Қарағанды (120), Жамбыл (100) және Шығыс Қазақстан (83) облыстарында берілді. Премьер-Министр жобаның әлеуметтік

және экономикалық маңыздылығын ескере отырып, бөлінген қаражатты актық қарыз алушыға тиімді жеткізу жайын қысқа мерзімде пысықтауды тапсырды.

Жиында кәсіпкерлер үшін аса маңызды «Ashyq» жобасын одан әрі жетілдіру мәселесі егжей-тегжейлі талқыланды. Қазіргі уақытта оған қатысушылардың саны 111 мыннан асады. Жартысынан көбі сауда, тамақтану және білім беру салаларында қызмет көрсетеді. Карантин талаптарын бұзушыларды анықтау арқылы жобаға қатысушылар саны көбейе (15

есе) түсті. Бизнес субъектілерін қамту үрдісін одан әрі ұлғайту мақсатында «Ashyq» жүйесіне қатысуға өтінім беру және QR-код алу тәртібі жеңілдетілді. Үкімет басшысы денсаулық сақтау министрлігіне «Атамекен» ҰҚП-мен бірлесіп «Ashyq» жобасына қатысушыларға демалыс күндері жұмыс істеуге мүмкіндік беру мәселесін пысықтауды тапсырды. «Атамекен» ҰҚП орталық мемлекеттік және жергілікті атқарушы органдармен бірлесіп, бизнесті Мемлекеттік қолдау шараларын алушылардың бірыңғай тізілімін қалыптастыру үшін заңнамаға енгізілетін қажетті өзгерістерге талдау жүргізу, сондай-ақ тиісті тәсілдер мен критерийлерді дайындауы тиіс. Сейсенбі күні өткен Үкімет отырысында А. Мәмин Ведомствоаралық комиссияға өңірлерде «Ashyq» жүйесіне қатысатын бизнес субъектілері үшін демалыс күндері шектеу шараларын жеңілдету қажеттігін мәлімдеді.

«Атамекен» ҰҚП басқарма төрағасы Абылай Мырзахметов ең көп зардап шеккен салалардың қазіргі жағдайы және экономиканың өндірістік секторларын дамыту бойынша еліміздегі 10 мыннан астам кәсіпкер арасында жүргізілген сауалнаманың аралық қорытындысын ұсынды.

Үкімет басшысы «Атамекен» ҰҚП жүргізген сауалнаманың түпкілікті қорытындысын егжей-тегжейлі зерделеуді және бизнесті одан әрі қолдау бойынша қосымша шаралар дайындау қажеттігін айтты. Сондай-ақ орталық мемлекеттік және жергілікті атқарушы органдар, сондай-ақ квазимемлекеттік ұйымдарға реттелетін сатып алулардағы жергілікті қамтуды бақылауды қамтамасыз ету, отандық өндірушілердің мемлекеттік сатып алуға қолжетімділігін одан әрі қамтамасыз ету жөнінде шаралар қабылдау тапсырылды.

Талап ТІЛЕГЕН

Әлеуметt⁰

ЕРЕЖЕСІЗ КӨЛІКТЕР

Алматыда жаяу жүргіншілерге арналған бір аумақ бар. Өзен бойында орналасқан. «Терренкур» деп аталады. Жас та, кәрі де сонда. Былтыр пандемия қос өкпеден қысқанда таза ауа жұтып, серуен құрушылардың қарасы күрт көбейді.

Жаяу жүргісі келмейтіндер де бар. Бұлар - скутер, мопед, самокат немесе велосипедпен ары-бері жүйткіп жүретін қыз-жігіттер. Алансыз әңгімелесіп бара жатқан, қимылы баяу картты, сәбиін жетектеген ананы қағып кете ме деп қорқасын.

Бұл жердің тек жаяу жүргіншіге арналғанын ескертетін тиісті жол белгісі бар екені бар. Бірақ желіккендер ережеге пысықрмайды. Енді шаһар полициясы осы аумаққа жаяу патруль мен учаскелік инспектор жіберуді ұйғарыпты. Полиция департаменті басшысының орынбасары Нұрлан Алмасбеков төртпі бұзғандардың әкімшілік жауапқа тартылатынын хабарлады.

Дұрыс шешім. Қаланың басқа да демалыс орындарында осындай талап қойылса, жөн болар еді. Әсіресе, көлік құралы ретінде тіркелмейтін әлгі скутер, мопед, самокат, велосипедтердің жолдағы қозғалысын реттейтін нақты ереже қажет. Өйткені осындай «жол талғамайтындардың» жүрмейтін жері жоқ. Үлкен көліктермен қапталдасып бағдаршамға ентелей түседі. Қызыл түс жанғанда, кілт бұрылып, жаяу жүргіншілердің алдын орап ойқастанға күйі көлденең бағытқа өтіп кетеді. Мұның соны оқыс оқиғаға, кейде ауыр апатқа әкеп соғады. Көктемде скутер мінген тамақ жеткізуші қатты жылдамдықпен келіп, жолдың қақ ортасында бесік арбаны қағып кетті. Абырой болғанда, сәби жеңіл жарақат алды. Көлік иесі көмектесудің орнына оқиға орнынан ізін жасыруға тырысқан. Құқық қорғау орындары көп өтпей, жол бұзақысын құрықтады. Бірақ бұл басқаларға сабақ болса, қанеки!

Алматы көшелерінде мәшине мен мотоциклдің соқтығысып қалуы үйреншікті әрі жиі байқалатын көрініске айналып барады. Соңғысы көлік құралы ретінде тіркелген. Демек ережені бұлжытпай орындауы тиіс. Өкінішке қарай, желмен жарысқысы келетін мототабандозға заң талабы жүрмей тұр. Иін тірескен көліктердің арасымен жүйткіп жүру, өзгенің алдын кесіп өту, бір қатардан екіншісіне бұрылыс шамын жақпай шыға салу оларға түк емес. Мұндай қауіпті әрекет шаһардың шет жақтарында емес, бақылау камерасы көп үлкен даңғыл мен көшеде болып жатады. Өткен айда алпысты алқымдап қалған мотоциклші орталық алаңда екі жаяу жүргіншіні қағып өте шықты.

Ережені мұқият сақтайтын жүргізушіні алаңдатын тағы бір түйткіл бар. Жолдың ортасына жаяу немесе мүгедектің арбасымен шығып, қайыр сұрайтындар. Сірескен көлік арасында құлды серуендеп жүргендей маң-маң басалды. Кейбірінің қолтығында бала. Бағдаршамға тоқтаған әр көліктің терезесін қағып, астына түсіп кете жаздайды. Бұларға да «әй» дейтін әже, «қой» дейтін жожа жоқтың қасы. Алда-жалда біреуін қағып кетсе, ол емес, жүргізушінің өзі кінәлі болып шыға келеді. Жалпы алақан жайғандардың қаптап кетуі оларға қатысты заң талабының орындалмай жатқанын көрсетсе керек.

Наргүл МЫРЗАХМЕТ

Кесте

1-СЫНЫП ОҚУШЫСЫНЫҢ МЕКТЕП ҚҰРАЛЫНА ЖҰМСАЛАТЫН ҚАРЖЫ (теңге)

Сөмке – **8127**

Оқу-құралдары – **5478**

Еңбек пен бейнелеу өнері пәнінің құралдары – **5112**

Дене шынықтыру пәніне – **29822**

БАРЛЫҒЫ: 48539

Дереккөзі: kapital.kz

Сұхбат (Басы 1-бетте)

Jas qazaq: Өткен жолы сұхбаттың уақытын белгілеп, уағдаласканда жаттығу залына барып жүргеніңізді айттыңыз. «Басты байлық денсаулықтан» асқан қадірлі жоқ» деген едініз.

Мұқаш Ескендіров: Әрине, он екі мүшен сау болмаса, мына заманда біреуге сыя қоюың да екіталай. Қоғам өзгерді деп бәрін соған арта береміз. Адамдардың пейіліне қарай бөрі. Не көрсен де ықылас, ниетінен табасын. Денсаулық әркімге де қымбат. Қызметте жүргенде уақыт тығыздығынан көп көңіл бөле алмадық. Жаттығу залына барамын, жасыма сай

Мұқаш ЕСКЕНДІРОВ:

ӘРКІМ АРБАСЫН ӨЗІ СҮЙРЕУІ КЕРЕК

жаттығу жасап, темір көтеріп дегендей. Жалпы дені сау ұлт қана бәсекелестік майданында өзгелерге төтеп береді. Салауатты өмір салтын ес кірген баладан бастап барлығы да ұстануы керек. Өз денсаулығың өзіне керек, өзге ешкімге емес.

Jas qazaq: Ойыңыз дұрыс қой. Бірақ біз осы салауаттылық дегенді көзбояу тірлікке, науқаншылдыққа айналдырып алған секілдіміз. Әр өңірдің әкім-қаралары кәсіпкерлерді, атымтай-жомарт азаматтарды, байларды

«байлап қойып» алаңқай салу, спорт кешенін ашуды өрістетіп келеді. Мемлекеттік бюджет есебінен салынып жатқан спорт орталықтары, алаңдары қаншама. Қарнын ашатыны, солардың басым көпшілігі қанырап бос тұрады, кейбірінің есіндегі күректей құлпы бар. Мысалы, өзім тұратын «Зерделі» ықшам ауданында бюджет қаржысына төбесі жабылған жекпе-жек спорт түрлеріне баулитын шағын кешен салынды. Салтанатты ашылуына аудан әкімі, спорттың басшылары, кәсіпкерлер келіп қатысты. Ергелі-кеш жанынан өтемін, ішінде жаттығу жасап жатқан бала да жоқ, үйретуші бапкерді де көрмейсің.

Мұқаш Ескендіров: Кәсіпкер ретінде Жамбыл облысында бірнеше аулаға спорт алаңқайын салып бердім. Қазір оның жай-күйі қандай, халықтың көздеріне жарап тұр ма, әлде сындырып бүлдірді ме, бейхабармын. Меніңше, спорттық алаңқайларды, жаттығу орындарын тек қалалықтарға ғана орайластыра бермей, ауыл халқының да қажетін өтеп, жағдай жасалғаны дұрыс. Мұның барлығы да келешектің еншісіндегі шаруа. Салауаттылықты насихаттауды, өрістетудің тетігін таба алмай жүргендіктен де жаңағы науқаншылдыққа айналып жатқаны. Спорт саласы бойынша мамандар оқуын бітірген соң жұмыссыз жүреді. Ақырында басқа саланың шылбырынан ұстап спорттан, бапкерліктен кетеді. Болмаса, төленетін жалақы да мардымсыз екендігі сылтауына сүйеу болады. Жаңағы өзіңіз айтқан жаттығу залдарын, спорт кешендерін адам аяғы сирек басуының бір кілтіпаны осында. Қала берді, жекелеген спорт кешендерінің қызмет көрсетуі құны ұдай қымбат. Қарапайым халыққа тым ауыр тиеді. Күнделікті нан-суын әзер айырып, несиеден төлеп, одан тартқанын қай жыртығына жамау ете алмай жүрген қамкөңіл адамнан қалай «салауатты өмір салтын ұстан, жаттығу залына, бассейнге бар деп қалай айтасын. Баланызды спорт үйірмесіне берсеңіз де, қалтанызға қымбатқа түседі.

Jas qazaq: Салауаттылықпен сабақтастыра айтсақ, біздің елдің кәсіби спортының қазіргі биігі Токио Олимпиадасында қылан берді. Өктембіз, басымбыз деген секілді өркөкіректікпен кеудемізді бастырғымыз келмейді.

Шіренгенде айылбауымыз үзіле жаздайды. Шынтауайтына келгенде, көрсеткішіміз түймедей ғана.

Мұқаш Ескендіров: Бапкерлер, сол саланың білікті мамандарының аздығынан да спорт кешендерінің есінде құлты тұратыны.

Jas qazaq: Сіз «Қазфосфат» жауапкершілігі шектеулі серіктестігінің бас директоры қызметінен кеткеніңізде өзіңіз басқарған ұжым (*фосфор өндірісінде 6300-ге тарта адам еңбек етеді — ред.*) үлкен

Бәс тігу

Бүгінде жанкүйер мен спорттық шараларға бәс тігуді қалайтындар қатары көбейіп жатыр. Жалпы алғанда, бұл — оң үрдіс. Өйткені соның нәтижесінде отандық букмекерлік қауымдастықтар көбірек табыс табады және спорт командаларына, клубтар мен федерацияларға белсенді түрде демеушілік жасайды. Мұндай көмектің көлемі соңғы кезде жылына бірнеше миллиардтаған теңгеге жетуде. Әрі жыл сайын бәс тігу өріс алғанда букмекерлік кенселер де үлкен спортты қолдаудан аянып қалмайды.

Елімізде спорт жарысына бәс тігетін жанкүйер саны, букмекерлік кенселердің есебінше, кемінде жарты миллионды құрайды. Олардың саны көбеймесе, азаяр емес. Жоғарыда айтып өткендей, бұл үрдістің жағымды жақтары бар. Демеуші көбейіп, спортшылардың кәсіби деңгейінің жақсаруына әсер етеді. Матчтар, жарыстар мен сайыстар барған сайын әсерлі болып келеді. Соның нәтижесінде спортсүйер қауымның қатары артады.

Букмекерлік кенселердің спорттағы сыбайлас жемқорлықпен күреске

Біздің елдегі букмекерлік кеңселерде түрлі спорт жарысына бәс тігу көпшіліктің сүйікті ісіне айналды. Беттинг (бәс тігу) көңінен таралған жай ғана әуестік емес. Сондай-ақ ол сүйікті командаға, клубқа немесе спортшыға тікелей қолдау көрсету дегенді білдіреді. Мыңдаған жанкүйер үшін бұл бақ сынаудың сүйікті тәсіліне айналды. Ал егер болжамың шынымен орындалса ше?

ҰТЫСҚА ҚОЛ ЖЕТКІЗУ ҚИЫН БА?

де он әсер еткенін атап өткен жөн. Қазақстандағы ірі букмекерлік компаниялар жетекші клубтар мен командаларға демеушілік көрсете бастаған кезде, әрі олардың бас демеушілеріне айналған тұста (*мысалы, 1xBet «Қайратқа» демеуші болды*), федерациялар мен жаттықтырушылар арасында жемқорлық айтарлықтай төмендеді. Спорттағы өзара ымыраласу сияқты жағымсыз құбылыс та ұмытыла бастады. Бүгін мұндай алдын ала келісілген футбол матчын немесе бокс жекпе-жегің ұйымдастыру бұрынғыға қарағанда жүз есе қиын. Букмекерлік кенселер бұған жол бермеуге тырысады. Себебі мұндай келенсіздік оларды қаржыдан қағады. Бүкіл әлемде букмекерлік қауымдастықтар спорттағы алдын ала келісілген және басқа да астыртын әрекеттерге қарсы аяусыз күрес жүргізуде. Біздің еліміз де мұндай күрестен сырт қалған жоқ.

Әйтсе де, енді ғана бәс тігуге бел байлаған жанкүйерлер мұнда да алақтардың өріп жүргенін есте ұстағаны жөн. Өйткені алақтар бәс тігуге жаңадан бас қойғандарды қақпаңа онай түсіреді.

мен жақсы сыйлық болсын. Дегенмен ұтысты алдын ала жоспарлау мүмкін емес. Осыны жадыңызда сақтаныз.

Тағы да қайталап айтамыз, беттинг (*бәс тігу*) талдау мен білімге негізделген. Сондықтан ең алдымен қай спорт түрін жақсы білетініңізді анықтау маңызды. Қай командаға бүйрегіңіз бұрады? Оның жеңістері мен жеңілістерін қалағалап жүрсіз бе? Әр бапкер мен ойыншының мықты немесе осал тұстарын білесіз бе? Егер шынымен білетін болсаңыз, онда Еурокубоктардың кейбір фавориттеріне қарағанда, сол команданың ойындарына бәс тіккен жақсы. Ең үздік команданың жеңіске жетеріне де жүз пайыз сенім жоқ.

Қолыңыздағы алғашқы қаржы мөлшерін анықтау да маңызды. Бәс тігуге жұмсайтын сома сіздің жеке бюджетіңізге салмақ салмауы керек. Шектен тыс құмарлыққа берілмес үшін, өзіңізге белгілі бір шектеу қойыңыз. Мәселен, бір айда бәс тігуге мынадай сомалар артық жұмсамаймын деген сияқты. Ешбір жағдайда аталған шекті сомалар асып кетпеу маңызды. Қолыңыздағы бастапқы қаражатты сақтап қалу үшін осы салаға қатысты дүниелерді көп оқып, стратегияларды зерттеген дұрыс. Белгілі бір спорттың сан қилы стратегиялары, бәс тігудің әр түрлі режимдері бар (*мысалы, Live, Express немесе Prematch*). Сонымен қатар, спортта тұрақты ештеңе жоқ екенін есте сақтаған жөн. Мысалы, «Канеломен» жекпе-жекте Головкиннің жеңісіне бәс тіккен жанкүйерлер қалай естен танды? Барлығы жеңіске бәс тіккен еді. Ал шайқас кенеттен тең аяқталды.

КӘСІБИ АЛАЯҚТАН САҚТАНЫҢЫЗ

Беттингтің сәтті болуының тағы бір маңызды шарты — ақылы кеңестерден аулақ болу. Алаяқтар букмекерлік кенселердің қарапайым клиенттерін тарту үшін тұтас бір жүйе құрған. Олар

бәс тігуді жаңадан бастағандардың өз бетінше талдай алмайтындығы мен білімсіздігін өз мақсатына пайдалануға тырысады.

Бәс тігуді енді бастаған әуесқойларды алдаудың кең тараған бірнеше қарапайым әдісі бар. Ең көп тарағаны — «келісілген» деп аталатын матчтың болжамды нәтижелерін сатып алу туралы ұсыныс. Мұндай болжамдардың авторлары, барлық спорт түрлері сыбайлас жемқорлыққа батқан деген ойды санаңызға сіңіруге тырысады. Әсіресе, Қазақстандағы спорт туралы осындай ертегі айтқысы келетіндер көп. Алаяқтар сенімді ақпарат көздері немесе ықпалды «таныстары» арқылы бәрін алдын ала

білетінін айтады. Алайда мұндай ақылы кеңестердің бағасы болжамның жалған екенін көрсетеді. Ойлап көріңізші, алдағы ойынның нәтижесі туралы нақты ақпарат 5-10 мың теңге тұруы мүмкін бе, егер сіз осындай ақпарат бойынша миллиондаған ақша таба алсаңыз?

Болжамдарды сату — бұл әдетте бәс тігуші әуесқойларды алдаудың ең танымал әдісі. Интернеттегі мұндай сауда-саттықпен «капперлер» айналысады. Қазір желіде осындай болжаушылар жетіп артылады. Олар өздерінің алаяқтық әрекеттерін шебер бүркемелейді. Мысалы, олар кәсіби платформалар арқылы, саликалы атаулармен түрлі сайттар құрады. Осы платформалар арқылы «капперлер» өз болжамдары үшін ақылы жазылымдарды сатып алуды ұсынады. Сайттар олардың болжамдарының нақтылығын белгілейтін қандай да бір капперлік рейтингтерге толы. Алаяқтар сізге «ойланбаңыз, талдамаңыз, тек менен болжам сатып алыңыз, бәс тігіп, ұтып алыңыз» деген сөздермен қызықтыруға тырысады. Сонымен қатар, букмекерлік кенселердің өздері математикалық формулаға сүйене отырып, табысты ұтыс ықтималдығын ақылы болжам негізінде 10 пайызға бағалайды. Капперден болжам сатып алу арқылы 9:1 ықтималдығымен ұтыласыз.

Алаяқтықтың тағы бір түрі желіде «есепті онлайн жылжыту» деп аталады. Алаяқ сізге қажетті соманы өзіне ауларуды және пайдаланушының аты мен құпия сөзді бөлісу арқылы өзіңіздің аккаунтыңызды сеніп тапсыруға шақырады. Ал сізге тек ұтыстарды санауды ғана қалдырады, яғни «мен кәсіби маманмын» дейді. Өз қызметтері үшін мұндай «серіктер» сіздің болашақ ұтыстарыңыздың белгілі бір пайызын сұрайды. Бірақ сенбеніз, оны сіздің пайызыңызды қызықтырмайды. Оған бастапқы сома қажет: сіз оны аударған бойда ақшаны біржола ұмыта беріңіз.

Кәсіби мамандар барлық әуесқой бәс тігушілерді мұндай қызметтер мен кеңесшілерден бас тартуға шақырады. Табысқа мүлдем басқа жолмен: өзіңіз бәс тігетін саланы мұқият зерделеу арқылы, сонымен қатар жаттығу арқылы қол жеткізуге болады. Спорт жарысының нәтижесіне ақша салмас бұрын, өз болжамыңызды құрыңыз. Бұл үшін сізге ноутбук пен интернеттен басқа ештеңе керек емес. Болжам жасаңыз және қайсысы орындалып, қайсысы орындалмайтынын бақылаңыз. Қай жақпен қате жібергеніңізді талдаңыз. Беттингте

табысқа жету үшін тек қана тәжірибе қажет.

Біздің осы салаға жауапты құзырлы мекемелерге қоятын сауалымыз бар. Шенеуніктерге букмекерлік кенселерді ойланбастан шектеп, жұртты «құмар ойынына тәуелділіктен» қорқытудың орнына неге алаяқтар мәселесімен тығыз айналыспаса? Құқық қорғау органдары қайда қарап отыр? Батыс елдерінде мұндай алаяқтардың жолы әлдеқашан кесілген. АҚШ-та, мысалы, жалған болжамдарды сатқаны үшін ұзақ мерзімге бас бостандығынан айыру жазасын белгілейді. Ал бізде алаяқ атаулы көбіне құтылып кетеді.

Олжабек БАЙҚАТОВ

Сұхбаттасқан
Қуаныш
НҰРДАНБЕКҰЛЫ

ШЫМКЕНТТЕ

Шымкентте жұмыссыздық деңгейі төмендеген. Қалалық жұмыспен қамту және әлеуметтік қорғау басқармасының басшысы Балмаржан Нарбекова осылай деп отыр.

Шымшаһарда былтыр 4828 адам мемлекеттік грантқа қол жеткізіпті. Оның ішінде 407-сі көпбалалы отбасы мүшелеріне, 2122-сі аз қамтамасыз етілген отбасыларға, 29-ы мүгедек азаматтарға, 1075-сі жастарға және 1195-і өзге санаттағыларға берілді. Биыл 600 азамат грантқа қол жеткізіп, өз мүмкіндіктерін жүзеге асыруда.

Б.Нарбекованың сөзінше, биыл «Нәтижелі жұмыспен қамтуды және жаппай кәсіпкерлікті дамытудың 2017-2021 жылдарға арналған «Еңбек» мемлекеттік бағдарламасының 2-бағыты (кәсіпкерлікті қолдау) шеңберінде 1900 адам «Бастау бизнес» жобасы бойынша кәсіпкерлік негіздерге оқытуға жолдansa, қазіргі таңда 1816-ы оқуын аяқтаған.

Бұл ретте кестеге сәйкес оқу 5 ағымға бөлініп, «Atameken Academy» онлайн платформасы арқылы (<https://atameken.co/ru/course-bastau>) өтуде. Ал «Ауыл шаруашылығын қаржылай қолдау қорымен» келісім шарт түзіліп, 41 адамға шағын несие берілген.

ЗАМАНАУИ ТІГІН ШЕБЕРХАНАСЫ БАР

«Бастау бизнес» жобасы — кәсібін бастаушы азаматтардың бизнес жоспарын іске асыруына жасалып жатқан зор мүмкіндік. Осы мүмкіндікті пайдаланып, былтыр жоба аясында оқып, грант алғандардың бірі Шынар Сарыбаева — тігін шебері. Ол қазақы нақыштағы құрақ көрпе-төсек, бесік жабдықтарын жасаумен айналысады.

Шынар Пернебекқызы

өзінің кәсібін дамыту мақсатында былтырғы жылы 3 айлық қысқа мерзімді кәсіптік оқыту курсын оқып, куәлік алды. Кейін қайтарымсыз мемлекеттік грантқа құжат өткізді. Нәтижесінде тігін шебері өзінің бизнес жобасын сәтті қорғап, қыркүйек айында «Еңбек» мемлекеттік бағдарламасы шеңберінде грантқа қол жеткізді.

— Өзіме ұнайтын іспен айналысып, қазақтың ұмыт болған ою-өрнектерін заманауи үлгідегі бұйымдар мен киімдерде нақыштап безендіруге тырасамын. Ең бастысы, жұмысым тапсырыс берушілердің көңілінен шығады, — дейді шебер.

Бүгінде қала тұрғыны өз тігін шеберханасын ашып, тапсырысқа заманауи үлгіде түрлі ою-өрнектелген қыз жасауларын, көрпе-төсек жабдықтарын және т.б. тұрмысқа қажетті заттарды жасауды қолға алған.

ГРАНТ АЛЫП, КӘСІБІН АШТЫ

Шымкент қаласында «Еңбек» мемлекеттік бағдарламасының II бағыты шеңберінде жаппай кәсіпкерлікті дамыту ісі сәтті жүзеге асырылып келеді. Бұл кәсіппен айналысамын деген

жергілікті тұрғындар үшін үлкен мүмкіндік. Мемлекеттік қолдаудың арқасында бизнес идеясын жүзеге асырып, жаңадан кәсіп ашқандардың бірі — Жанна Беркімбаева.

Ол былтырғы жылдың қыркүйек айында «косметология» бағыты бойынша комиссияға өз бизнес-жоспарын ұсынған. Нәтижесінде жобасы мақұлданып, 200 АЕК (555 650 теңге) көлемінде грантқа қол жеткізді.

— Былтыр «Атамекен» палатасы жанындағы «Бизнес бастау» курсына қатыстым. Қолыма сертификат алған соң, мемлекеттік грантқа құжат тапсырдым. Мемлекеттік қолдаудың арқасында өз ісімізді бастадық. Қазіргі таңда косметология кабинетінде бет тазарту, қасты түзету, бояу және т.б. бағыттар бойынша қызмет көрсетемін, — дейді кәсіпкер.

ШАҒЫН КӘСІПКЕРЛІККЕ ҚОЛДАУ КӨП

КОВОРКИНГ ОРТАЛЫҒЫ

Қазіргі таңда өз қызметтерін мамандандырылған онлайн платформаларда, БАҚ арқылы берілетін жарнамалар арқылы көрсететін жеке кәсіпкерлік түрлері дамыған.

Өзін-өзі жұмыспен қамтығандар үшін үйде отырып жұмыс істеу немесе қызмет көрсету әрқашанда ыңғайлы бола бермеуі тағы бар. Ал кеңсені жалға алу мұндайлар үшін қымбатқа түсуіне байланысты «коворкинг» орталықтары кеңінен қолданысқа ие бола бастады. «Коворкинг» сөзі (ағылшынның co-working) — «бірлесіп жұмыс істеу» деген мағынаны білдіреді.

Коворкинг бағыты туралы естіп-білген Әлібек Шолпанқұлов миллионнан аса тұрғыны бар Шымкент қаласында жаңашыл кәсіп түрі, өзін-өзі жұмыспен қамтыған кәсіпкерлер үшін

коворкинг орталығын ашуға бел буады. Коворкинг орталығын ашуға онтайлы ғимаратты тапқаннан соң, оны жөндеп, жабдықтауға қаражат қажет болады.

Содан мемлекеттік бағдарламалар арқылы несие алып, нәтижесінде 2018 жылы жас кәсіпкер Әлібек «SCRUM» деп аталатын коворкинг орталығын ашты.

Қазір бұл орталық кәсіпкерлерге жүйелі түрде өсу және даму мүмкіндігін беретін, кәсіпкерлерді жұмыс орнымен қамтамасыз ететін халықтық желі болып табылады. Ал Әлібек Шолпанқұлов өзгеге көмектесу арқылы өзінің кәсібін дөңгелетіп отырғанына дән риза.

БҰЛ ШАШТАРАЗДАН АДАМ ҮЗІЛМЕЙДІ

Кәсіп бастаймын деген болашақ кәсіпкерлерге мемлекет тарапынан қолдау көп. Кәсіп ашамын дегендерге беріліп жатқан жеңілдетілген несие, қайтарымсыз гранттарды тиімді пайдаланып, істің көзін тапқан жанның бірі — Сәуле Әбілкадырова. Ол — «Еңбек» мемлекеттік бағдарламасының II бағыты шеңберінде мемлекеттен қолдау тапқан қала тұрғыны.

Сәуле былтырғы жылдың шілде айында «Атамекен» палатасы жанындағы «Бизнес бастау» курсына қатысып,

қолына сертификат алған соң, мемлекеттік грантқа «Шаштараз ісі» бойынша комиссияға өз бизнес-жоспарын ұсынған. Нәтижесінде жобасы мақұлданып, 200 АЕК (555 650 теңге) көлемінде грантқа қол жеткізді. Бөлінген қаражатқа керекті құрал-жабдықтарын алып, қазіргі таңда тұрақты түрде қызмет көрсетуде. Аз уақыт ішінде тұтынушылардың көңілінен шығып үлгерді.

— Бұл бағдарлама кәсіппен айналысамын деген жергілікті тұрғындар үшін үлкен мүмкіндік. Мемлекеттік қолдаудың арқасында өз кәсібімді ашып, қазіргі таңда 50-ге жуық шәкірт тәрбиелеудемін, — дейді шаштараз.

КОНДИТЕРЛІК ЦЕХТІҢ ӨНІМІ ТӘТТІ

Шымкент қаласының тұрғыны Жасмин Әбдірайымова мемлекеттік қайтарымсыз грантқа қол жеткізіп, берілген қаражатқа кондитер цехын ашты. Қала тұрғыны Жасмин өткен жылы Шымкент қаласы әкімдігі Халықты жұмыспен қамту орталығына жұмыссыз ретінде тіркеліп, 21 күнді «Бизнес бастау» кәсіптік оқытуға жолдама алыпты.

Кәсіптік сертификатын алып, мемлекеттік грантқа қатысу үшін «Кондитер өнімдері» ісі бойынша бизнес жоспарын ұсынды. Бұл жобаны комиссия мүшелерінің алдында сәтті қорғап шықты. Соның нәтижесінде 200 АЕК (555 650 теңге) көлеміндегі грантқа қол жеткізіп, цехқа қажетті құрал-жабдықтар сатып алды. Бүгінде бөліш, түрлі кондитерлік тәтті тағамдарға тапсырыс қабылдап, отбасылық кішігірім ісін дөңгелетіп отыр.

САНДЫҚҚА ДЕГЕН СҰРАНЫС ЖОҒАРЫ

Шағын және орта бизнесті дамытуда мемлекеттік бағдарламалардың көмегі зор. Осы бағдарламалар арқасында бүгінде өз кәсібін ашып, шаруасын дөңгелеткендердің саны артып келеді. Солардың бірі — Шымкент қаласының тұрғыны Бекжан Ерназаров. Жасы 32-де.

Ол былтырғы жылдың шілде айында «Бастау бизнес» кәсіпкерлік негіздері жобасымен оқып, сертификат алып, қайтарымсыз мемлекеттік грантқа құжат өткізген. Бизнес жобасын сәтті қорғап, қыркүйек айында «Еңбек» мемлекеттік бағдарламасы шеңберінде грантқа ие болды.

Жас шебер қазіргі таңда шеберхана ашып, заманауи үлгіде түрлі ою-өрнектелген сандықтарды, қыз-жасау және т.б заттарды жасауды қолға алған. Бекжан бұл шеберлікті өзі үйренген.

«Өзіме ұнайтын іспен айналысып, тапсырыс жасаушылардың көңілінен шығуға тырысамын. Әр қазақтың үйінде осындай ою-өрнегі бар сандық болуы керек», — дейді жас кәсіпкер. Алдағы уақытта өз ісін дамытып, сапалы жиһаз жасауды жоспарлап отыр.

Айта кетейік, Шымкент қаласында өткен жылы «Еңбек» мемлекеттік бағдарламасы аясында 5 мыңнан астам азаматтың әрқайсысы 200 айлық есептік көрсеткішті құрайтын қаржылай қолдауға ие болған. Мемлекеттік грант негізінде қайтарымсыз қаражат алған қала тұрғындары өз істерін бастап отыр.

Олар көбінесе тігін, колөнер шеберханасы, кондитерлік өнімдер әзірлеу мен мал шаруашылығына таңдау білдірген.

ҚОЛӨНЕР СТУДИЯСЫ

Шымкент қаласының тұрғыны Диана Жайлаубаева — кесте тігу өнерін жетік менгерген қолөнер шебері. Ісмер ұлттық нақыш пен заманауи үлгіде қолөнер бұйымдарын әзірлеп, кесте тігеді және ою-өрнекпен әшекелейді. Осы уақытқа дейін бас киім, сөмке және тағы да басқа бұйымдарын әлеуметтік желі паракшасы арқылы ұсынып келген. Өз кәсібін одан әрі дамыту мақсатында ол мемлекеттің қолдауына жүгінді.

Ісмер қалалық жұмыспен қамту орталығында жұмыссыз ретінде тіркеліп, қосымша «Бастау бизнес» оқу курсын тәмамдады. «Қолөнер бұйымдарын жасау ісі» бойынша қайтарымсыз грантқа өтінім беріп, комиссияның шешімімен құжаттары мақұлданған. Сөйтіп 200 АЕК (555 650 теңге) көлемінде мемлекеттік грантты иеленді.

Д. Жайлаубаева «Еңбек» бағдарламасы бойынша берілген қайтарымсыз грант қаражатына тігін машиналары, манекендер мен тағы да басқа қажетті материалдарды сатып алып, қолөнер студиясын ашқан. Қазіргі таңда бірнеше адамды жұмыспен қамтып отыр. Үш баланың

анасы бұл жетістігімен шектелмей, алдағы уақытта қолөнер шеберханасын кеңейтуге бел буғанын айтады.

Мәриям АЙТБАЙ,
Шымкент қаласы

30 QARYŞTY QADAM

Қазақстан Тәуелсіздігінің 30 жылдығына арналған *Jas qazaq* газетінің арнайы жобасы. Егемен елдің қалыптасу тарихынан сыр шертетін жоба экономикалық тәуелсіздікке қол жеткізген қарышты қадамдар туралы баяндайды.

Тәуелсіздік жылдарында еліміздің сыртқы экономикалық стратегиясында көлік-транзит әлеуетін арттыруға басым бағыт берілді.

Бұл тұрғыда Қытайдың «Бір
белдеу, бір жол» жобасының
маңызы айрықша екенін
айту керек. Рас, оған дейін
Тұңғыш Президент Нұрсұлтан
Назарбаевтың 2012 жылғы
халыққа арнаған Жолдауында
«Нұрлы жол» бағдарламасы
аясында транзит хабын құру
жөнінде айтылған болатын.
Содан да болар, 2016 жылы
«Нұрлы жол» мен «Жібек жолының
экономикалық бағытын» (ЖЖЭБ)
ұштастыру туралы келісімге
қол қойылғанда ешқандай
келіспеушілік болған жоқ.
Шындығында, бұл ғаламдық
саясатта өте сирек кездесетін
қиындық.

«ҚЫТАЙ ХАЛҚЫНДА «БАЙ БОЛҒЫҢ
КЕЛСЕ, ЖОЛ САЛ» ДЕГЕН ТӘМСІЛ БАР.
БҰЛА ДАНА СӨЗ БІРЛЕСЕ ЖАҢҒЫРТЫП
ЖАТҚАН ҰЛЫ ЖІБЕК ЖОЛЫНЫҢ ТАРИХЫНА
ДА ТІКЕЛЕЙ ҚАТЫСТЫ. ЕКІ МЫҢ ЖЫЛ
БҰРЫН АДАМДАРДЫҢ БАТЫЛДЫҒЫ МЕН
ІСКЕРЛІГІНІҢ АРҚАСЫНДА ЕУРАЗИЯ
ЖОЛДАРДЫҢ БІР ЖЕЛІСІНЕ БІРІККЕН
ЕДІ. МҰНЫ АДАМЗАТ ТАРИХЫНДАҒЫ
ЖАҒАНДАНУДЫҢ АЛҒАШҚЫ
ҚАДАМДАРЫ ДЕУГЕ БОЛАДЫ.
АДАМЗАТ ДАМУЫНЫҢ БОЛАШАҚ ҮРДІСІ
АЙҚЫНДАЛҒАНДАЙ БОЛЫП КӨРІНГЕН
ЕДІ. БІРАҚ 2013 ЖЫЛЫ ҚЫТАЙДЫҢ
ҚАЗАҚСТАНДА ҰСЫНҒАН ЖІБЕК ЖОЛЫ
МОДЕЛІ ҚАЗІРГІ ЗАМАНҒЫ ГЕОСАЯСИ
ЖАҒДАЙЛАРДА ӨМІРШЕҢ ҒАНА ЕМЕС,
ТАБЫСТЫ ЖОБАҒА АЙНАЛДЫ. БҰҒАН
ОНЫҢ БЕС ЖЫЛДАН АСТАМ УАҚЫТТАҒЫ
ДАМУ КЕЗЕҢІ ДӘЛЕЛ.
ӘЛЕМ ЖҰРТШЫЛЫҒЫ ҚАРАМА-ҚАЙШЫ
ГЕОСАЯСИ ТҰЖЫРЫМДАРДАН
ШАРШАҒАНЫ АНЫҚ. БАРҒАН САЙЫН
ГЕОЭКОНОМИКА МЕН БІРЛЕСЕ
ДАМУДЫҢ МАҢЫЗЫ АРТЫП КЕЛЕДІ. «БІР
БЕЛДЕУ, БІР ЖОЛ» – ЭКОНОМИКАЛЫҚ
ЫНТЫМАҚТАСТЫҚ ҰШЫН АШЫЛАТЫН
ЖАҢА МҮМКІНДІКТЕРДЕН ДЕ АУҚЫМДЫ
ӘРІ МАҢЫЗДЫ ЖОБА. БҰЛ – ӘЛЕМДЕГІ
120-ДАН АСТАМ МЕМЛЕКЕТТІҢ
ҚАУІПСІЗДІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУГЕ,
КЕҢІНЕН САУДА-САТТЫҚ ЖАСАУҒА
ЖӘНЕ ӨСІП-ӨРКЕНДЕУГЕ ДЕГЕН ТАРИХИ
СҰРАНЫСЫНАН ТУЫНДАҒАН БАСТАМА».

**НҰРСҰЛТАН НАЗАРБАЕВ,
ҚАЗАҚСТАННЫҢ ТҰңғыш Президенті**

XXI ФАКТЫ.

ЖАҢҒЫРҒАН ЖІБЕК ЖОЛЫ
«БІР БЕЛДЕУ, БІР ЖОЛ»

«Жібек жолының экономикалық белдеуін» құру идеясын алғаш рет Қытай төрағасы Си Зин Пин 2013 жылы елімізге мемлекеттік сапармен келгенде жария етті. Ол «2100 жыл бұрын қытайдың Хан династиясының өкілі осы аймаққа бейбітшілік һәм достасу ұсынысымен екі рет келді. Бұл Шығыстан батысқа апаратын Жібек жолының ашылуына ықпал етті», — деді өз сөзінде. Сөйтіп 2015 жылдың наурызында «Жібек жолының экономикалық белдеуі» және «XXI ғасырдағы Теңіз Жібек жолын» бірлесіп құру тұжырымдамасы дайын болды.

Шығыстағы көршіміздің халықаралық бастамасы – «Бір белдеу, бір жол» Орталық Азия, Еуропа мен Африкадағы 60-тан астам мемлекетті байланыстырып келген бұрыннан бар бағыттарды жетілдіруге, сондай-ақ жаңа сауда-көлік дәліздерін құруды көздейді. Бұл жобаның экономикалық тиімділігін былай қойғанда, Орталық Азияның, оның ішінде біздің еліміздің геосаяси маңызын арттырады. Қазақстанның «Нұрлы жол» бағдарламасы мен «Бір белдеу, бір жол» жобасын үштастыруда бірлескен басты бағыттар жоғары деңгейде белгіленді. Қос жобаның сәйкес келуі екеуінде де көлік және логистика, өнеркәсіп, ауыл шаруашылығы экспорты, тұрғын үй құрылысы мен коммуналдық инфрақұрылым, білім мен адам капиталын, шағын және орта бизнесті дамытуды көздейтіндігіне болса керек.

2016 жылдан бастап «Нұрлы жол» бағдарламасын «Жібек жолының экономикалық белдеуімен ұштастыру» жоспары табысты іске асырды. Еуропа мен Қытайды Ресей мен Қазақстан арқылы «Батыс Еуропа – Батыс Қытай» құрылқаралық жоғары деңгейлі автомагистраль баианлыстырды. Еліміз Қытайдың Лянжонг портында логистикалық терминал салды. «Қазақстан – Түркіменстан – Иран – Парсы шығанағы» бағытындағы теміржол іске қосылды. Қытайдан Оңтүстік Кавказға, Түркияна және одан әрі Еуропаға Қазақстанның Ақтау және Құрық порттары арқылы жөнелтілетін жүктердің көлемі артып келеді.

Бүгінгі күні Қытаймен шекарада келерсіз сауда-саттықты өркендету мақсатында «Қорғас – Шығыс қақпасы» сауда-экономикалық аймақ (СЭА) толығымен құрылып бітті. СЭА инфрақұрымына индустриалдық және логистика аумағына қана, Құрғақ порт та кіреді. Ол 2015 жылы жүктерді шоғырландыру және өткізу үшін ашылды.

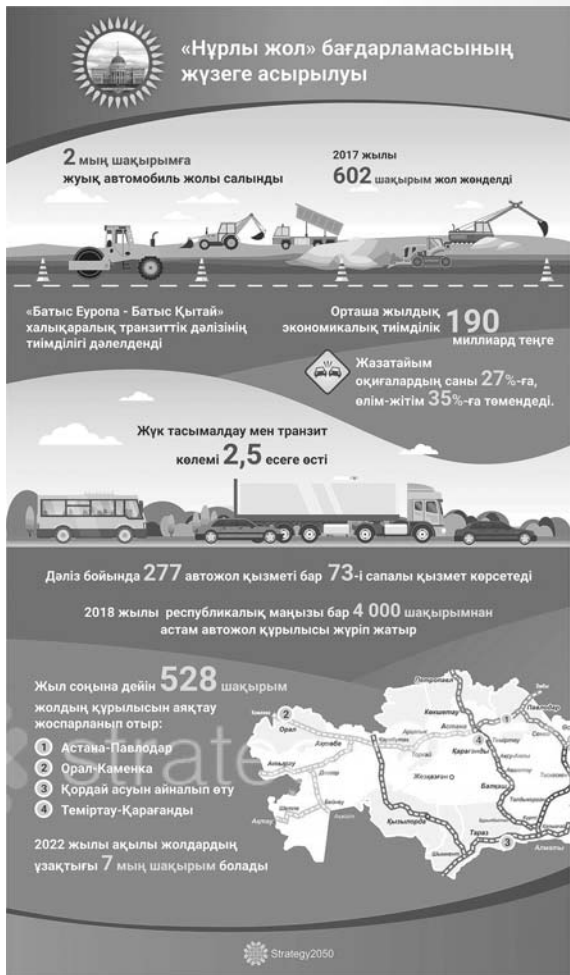
БАТЫС ЕУРОПА – БАТЫС ҚЫТАЙ

Мұндай автожолдың құрылысы – отандық Индустриаландыру картасындағы ең ауқымды жоба. Жаңа Жібек жолы еліміздің бағызы замандағы Азия мен Еуропаны жалғаған тарихи маңызын қайта жаңғыртуға мүмкіндік берді. Бұл үшін бізде барлық жағдай бар. Ішкі саяси және экономикалық тұрақтылық, сондай-ақ географиялық орналасуы да маңызды фактор саналады. Елбасы Нұрсұлтан Назарбаев осылай: «Батыс Еуропа – Батыс Қытай» халықаралық автокөлік дәлізінде қазақстандық бөліктің құрылысын аяқтау маңызды. Бұл шынымен де ғасыр құрылысы. Басқа кай жерде үш жылдың ішінде 2700 шақырым сапалы автожол құрылысы салынды?» – деген.

2032 жылға қарай күре жолдан күтілетін экономикалық пайда бірнеше өлшеммен есептеледі. Біріншінен, жолға жұмсалатын уақыт есебінен мемлекеттік бюджетке 33,9 млрд тенге түседі. Жол сапасының жақсаруы жол-көлік апатын азайтуы тиіс. Сауда айналымының артуынан басқа, дөліз бойында орналасқан қалалар мен ауылдарда өнеркәсіп, ауыл шаруашылығы және коммерциялық қызметтің қанат жаюына, сауда мен қызмет көрсету сапасының жақсаруына ықпал етеді.

Сондай-ақ мына жағдайды ескеру керек: Азия – Еуропа бағытымен жүк тасымалдауда жалпы құны 700 млрд доллардың тауары су көлігімен тасымалданады. Жолға 40-50 тәулік кетеді. Ресей аумағында Транссібір теміржолы арқылы 14-15 күн жүреді. Ал «Батыс Еуропа – Батыс Қытай» автожолы арқылы жүк тасымалына жұмсалатын уақыт 10 тәуліктен аспайды. «Қытай – Орталық Азия» және «Қытай – Ресей» боліктерімен тауар жеткізу уақыты одан да аз. Еліміздің географиялық орналасуы да транзиттен қомақты табыс табуға мүмкіндік береді. Есеп бойынша, 10 жылдан кейін ел арқылы өтетін жүк тасымалы 2,5 есе артып, 900 млн тоннадан 3,5 млн тоннаға жетуі тиіс.

Қалай болғанда да, «Батыс Еуропа – Батыс Қытай» көлік дәлізі мемлекетаралық байланыстың нығайтуы есебінен елдегі аймақтардың экономикалық дамуын жеделдетеді. Тасымал тиімділігін арттырады, инфрақұрылым салынып, жаңа жұмыс орындары ашылады. Әлбетте, бұл елдің әлеуметтік-экономикалық дамуына он әсерін тигізеді.

СОҢҒЫ
ОН ЖЫЛДА
ИНФРАҚҰРЫЛЫМ МЕН
КӨЛІК-ЛОГИСТИКА
АКТИВТЕРІН
ДАМУЫҒА
ШАМАМЕН 30
МИЛЛИАРД ДОЛЛАР
ИНВЕСТИЦИЯ
САЛЫНДЫ. 3 МЫҢ
ШАҚЫРЫМҒА ЖУЫҚ
ҰЛТТЫҚ ТЕМІРЖОЛ
ЖЕЛІСІ ЖӘНЕ 12,5
МЫҢ ШАҚЫРЫМ
АВТОМОБИЛЬ
ЖОЛДАРЫ САЛЫНДЫ
НЕМЕСЕ ҚАЙТА
ЖӨНДЕУДЕН
ӨТТІ. ТЕҢІЗ ЖӘНЕ
ӘУЕ ПОРТТАРЫ
ЖАҢҒЫРТЫЛДЫ.
ОСЫЛАЙША
ҚЫСҚА МЕРЗІМДЕ
ЗАМАНАУИ ЖӘНЕ
БӘСЕКЕГЕ ҚАБІЛЕТТІ
ТРАНЗИТТІК ХАБ
ҚҰРЫЛДЫ.

ҚОРҒАС – ШЫҒЫС ҚАҚПАСЫ

Біздің елімізден Қытайға және кері қарай жүк тасымалдау көлемі жыл сайын артып келеді. Әлбетте, бұл бағытта инфрақұрылымды дамыту қажет. Сондықтан еліміз алында қолайлы тасымал мен жүкті сақтау жағын қамтамасыз ету міндеті тұрды. Бұл ретте Достық – Алашанқай және Алтынкөл – Қорғас шекара өткеліне айрықша маңыз берілді.

Қазіргі кезде Қазақстан-Қытай шекарасында жүк ағымын жедел өткізуге арналған заманауи инфрақұрылым бар. Орталық Азиядағы ең ірі Құрғақ порт стратегиялық маңызды орында – «Қорғас – Шығыс қақпасы» арнайы экономикалық аумақта орналасқан.

Жоғары сапалы қызмет көрсету мақсатында 102,8 гектар аумақта ұзындығы 24 шақырымды құрайтын теміржол төселді. Контейнер терминалында 6 жүк тиеу-түсіру жолы бар. Жүк сақтайтын 18 мыңнан астам контейнер, аумағы 10 мың шаршы метрлік уақытша жүк сақтау қоймасы, техниканы жөндеу және қызмет көрсететін шеберхана, сондай-ақ автокөліктерді түсіруге арналған аппарат бар.

Кұрғақ порт Алтынкөл стансасындағы ең қуатты терминал саналады.

Заманауи жүк тиеу техникасымен, вагон мен контейнерлерді есепке алатын ең жаңа автоматты жүйемен жабдықталған, шекарадан өтетін жүкті өңдеу, сақтау, өткізу бойынша кең ауқымды қызмет көрсетіледі.

Алтынкөл мен Құрғақ порт арқылы негізінен халық тұтынатын тауарлар, металдар мен химикаттар, шағын жүктер тасымалданады. Мәселен, өткен жылы Қытайдан Түркіменстанға 300 комбайн жөнелтілді. Үш жылдың

 ҚАЗАҚСТАН ЕУРАЗИЯ
ТРАНСҚҰРЛЫҚТЫҚ ДӘЛІЗІ – ЖІБЕК
ЖОЛЫНЫҢ ЭКОНОМИКАЛЫҚ БЕЛДЕУІНІҢ
ҮШ БАҒЫТЫНА ТІКЕЛЕЙ ҚАТЫСАДЫ:

1. ҚЫТАЙ – ҚАЗАҚСТАН – РЕСЕЙ – ЕУРОПА: БАЛТЫҚ ТЕҢІЗІНЕ;

**2. ҚЫТАЙ – ҚАЗАҚСТАН – ӨЗІРБАЙЖАН –
ГРУЗИЯ – ТҮРКИЯ – ЕУРОПА
(TRASECA ХАЛЫҚАРАЛЫҚ
БАҒДАРЛАМАСЫ ШЕҢБЕРІНДЕ):
ҚАРА ТЕҢІЗ БЕН ЖЕРОРТА ТЕҢІЗІНЕ;**

3. ҚЫТАЙ – ҚАЗАҚСТАН – ТҮРКІМЕНСТАН – ИРАН – ПӘКІСТАН: ПАРСЫ ШЫҒАНАҒЫ МЕН ҮНДІ МҰХИТЫНА;

ішінде 1,5 мыңдай ауыл шаруашылығы машиналары тасымалданды.

Еліміздің аумағы арқылы Қытай — Еуропа — Қытай бағытымен жылдам бұзылатын тауарлар жөнелтіледі. Өйткені бұл бағытпен жүргенде теңіз жолына қарағанда 2 есе аз уақыт кетеді.

Тұңғыш Президент Нұрсұлтан Назарбаевтың бастамасымен жүзеге асқан осындай ғаламат жобалар елімізге көлік-логистика саласында зор мүмкіндік пен артықшылықты иеленуге мүмкіндік берді.

Гүлнар АХМЕТОВА

Шағын кәсіпкерлік

Бүгінде елімізде кәсіпкерлікпен айналысам деген жандар үшін барлық жағдай жасалған. Өткен жылдан бергі пандемиядан кейін еңсе көтеруге талпынған кәсіпкерлер үшін де мемлекет тарапынан көрсетілетін қолдау көп. Бұл отандық тауар өндірушінің еңсесін көтеріп, жаңа жұмыс орындарының ашылуына мұрындық болуда. Әрі бұрыннан келе жатқан жұмыс орындарының жабылмай, сақталуына да сеп. Мемлекеттік бағдарламалар аясында шағын және орта кәсіпкерлікті қаржыландыру жеңілдікпен жүзеге асырылуда. Төмен пайызбен, ұзақ мерзімге несие беріліп, пайыздық мөлшерлемелері субсидияланып, банк талап өткен кепілзат жетпеген жағдайда кепілдік ұсынылады. Сондай-ақ нәтижелі жұмыспен қамтуды және жаппай кәсіпкерлікті дамытудың «Еңбек» бағдарламасы да талай жанның кәсібін ашып, нәсіп табуына мүмкіндік беруде.

Ағымдағы жылы Алматы облысы аталған бағдарламаны іске асыру үшін 18,9 млрд теңге бөлі. Бағдарламаның бірінші бағыты шеңберінде 4087 адамды кәсіптік оқытуға 2671,2 млн теңге бөлінді. Оның ішінде 15 пен 24 жас

кызметте болғанымен, тігін ісіне қызығушылығы ерекше болған. Сүйікті ісін табысты кәсіпке айналдыру мақсатында өткен жылы «Атамекен» Ұлттық кәсіпкерлер палатасына жүгінеді. «Еңбек» мемлекеттік бағдарламасы бойынша

Алматы облысы Кәсіпкерлер палатасының Карасай аудандық филиалының директоры Орынбай Жанәділдіні айтуынша, осы жылы ауданда «Бастау бизнес» кәсіпкерлік негіздері бойынша 484 азамат оқу курсы аяқтап, 70 бизнес-жоба қаржыландырылыпты.

Ашығын айтқанда, жастар кәсіпкерлігін мемлекеттік қолдау жеткілікті. Инновациялық та, әлеуметтік жобаларды қолдаудың да сан түрлі жолы бар. Кәсіпкерліктен кемелді жол табу

азаматтардың сауаттылығы мен іскерлігі, еңбексүйгіштігімен тікелей қатысты. Халқымызда «Жас келсе — іске» деген накыл бар. Бүгінгі жастар білімді, техниканың тілін біледі, инновациялық бағытта жұмыс істей алады, қолға алған әр бастамасынан үлкен нәтиже шығаруға күш-қуаты жетерлік. Сондықтан екі қолға — бір күрек таба алмай жүрген азаматтар шағын

ЫНТА БОЛСА, КҮРЕК ТАБЫЛАДЫ

аралығындағы 1535 жасты кәсіптік техникалық оқытуға, орта жастағы 2552 адамды еңбек нарығында сұранысқа ие кәсіптер мен дағдылар бойынша және жұмыс берушілердің өтінімдері бойынша жұмысшы кадрларды даярлау үшін қысқа мерзімді оқытуға жіберілді. Бүгінгі күнге 2457 адам оқуға жіберілген. 1391 адам оқуын аяқтап, 893 адам тұрақты жұмыспен қамтылды.

Бағдарламаның екінші бағыты шеңберінде 5425,4 млн теңге бөлінді, 1542 адамға 4420,9 млн теңге шағын несие беру жоспарланған. Оның ішінде ауылды жерлердегі 1517 әлеуетті қатысушыларға — 4181,7 млн теңге, қалалардағы 25 әлеуетті қатысушыларға 239,2 млн теңге шағын несие беру қарастырылған. Бүгінгі таңда 669 адам 3109,4 млн теңге сомасына шағын несие алды. Жаңа бизнес идеяларды іске асыру үшін 1550 адамға 904,5 млн теңгеге грант беру қарастырылса, бүгінгі күні 1228 адамға 200 айлық есептік көрсеткіш (АЕК) мөлшерінде 716,4 млн теңгеге грант берілді.

Мемлекет тарапынан берілетін осындай көмектің арқасында шағын және орта бизнес субъектілерін

«Бастау бизнес» жобасына жазылып, кәсіпкерлік негіздерін үйренді.

— 21 күн бойы онлайн курстан өттім. Кейін бизнес-жоспарымды әзірлеп, сертификат алдым. Аудандық жұмыспен қамту орталығы арқылы «Еңбек» мемлекеттік бағдарламасы аясында жобамды сәтті қорғап, 583 400 теңге қайтарымсыз грант алдым. «Атамекеннің» арқасында осылайша цехымды ашып, жұмысымыды жүргізіп жатырмын, — дейді кәсіпкер.

Грант қаражатына мамандандырылған тігін машиналары, қажетті құрал-жабдықтар мен материалдар сатып алынды. Қаскелең қаласындағы бизнес орталықтарының бірінде цех үшін орынжай беріліпті.

Ғалия Қожамбергенова: «Тігін цехында үш адам жұмыс істейді. Қазіргі таңда арнайы киімдерді,

ашып, оны кемелдендіріп, жұмыссыз азаматтардың нәпақа табуына мүмкіндік жаратқан жағдайлар көбейе түсті. Сол қатарда Карасай ауданының тұрғыны Ғалия Қожамбергенова мемлекеттік бағдарлама аясында қайтарымсыз грант алып, тігін цехын ашты.

Мамандығы бойынша инженер-құрылысшы Ғалия Ордамбайқызы осыған дейін түрлі

әйелдер мен ерлерге арналған киімдерді тігіп жатырмыз. Тапсырыстар жергілікті тұрғындардан ғана емес, Алматы, Нұр-Сұлтан, Семей, Өскемен қалаларынан да беріліп жатыр. Сондай-ақ алдағы уақытта тігін ісі бойынша қыз-келіншектерге оқу курсы ашсам деген ойым бар. Қосымша несие алып, цехты кеңейтуді де жоспарлап отырмын», — дейді.

Қажет АНДАС, Алматы облысы

Жанға шипа

Шымкенттік көпбалалы ана Гүлнұр Сейітханова «Қасиетті жол» оңалту орталығында саз балшық терапиясы арқылы 4 жылдан бері мүмкіндігі шектеулі балаларды емдеу ісімен айналысып жүр.

Гүлнұр Сейітханқызы былтырғы жылы «Бастау бизнес» жобасы аясында 21 күндік оқу курсына қатысып, «Саз балшық ісі» бойынша мемлекеттік грантқа құжат тапсырған болатын. Нәтижесінде жобасы оң нәтижесін алып, 555 650 теңге көлемінде қаржыға қол жеткізді. Осы қаражатқа кәсібін дамытуға арналған керекті құрал-

жабдықтарын алды. Қазіргі таңда саз балшық арқылы емдеу әдісімен мүгедек балалардың түзеліп кетуіне біршама үлесін қосып отыр. Оған қоса, саз балшықтан қыш құмыралар да жасайды.

Гүлнұр Сейітханқызы: «Арт-терапияның көмегімен адам өз сезімдерін терең түсінуге үйренеді. Тіпті мүмкіндігі шектеулі жандардың әлеуметтік ортаға тез бейімделіп, кіріп кетуіне бағыт-бағдар беріп отырады. Өз күшіне

және орта кәсіпкерлікті қолдаудың мемлекеттік бағдарламаларын тереңірек зерделеп, кәсіп бастаудың жолдарын үйреніп, оны нәтижелі іске асырса, алынбайтын қамал жоқ. Ал жастардың жанашыл идеялары айналып келіп ел экономикасын өркендетуге ықпал ететін болады.

Қажет АНДАС, Алматы облысы

САЗ БАЛШЫҚ ТА СЫРҚАТҚА ЕМ

Мәриям АЙТБАЙ, Шымкент қаласы

Кәсібі – нәсібі

СҰРАТТЫҢ СУСЫНЫН ІШІП КӨРІҢІЗ!

Даму мен шарықтау заманында бәсекелестік басты қағидаға айналғаны қашан. Әлемдегі дамыған алып елдермен терезені теңестіру үшін ғылым мен білімді бірінші орынға қою керек секілді. Осы орайда ойланатын тағы бір дүние бар. Ол — саналы ұрпақ. Денсаулығы мығым, ақыл-ойы дұрыс буын қалыптастыру үшін олардың алатын білімі ғана емес, жеген тамағы мен ішкен сусыны да сапалы болғаны абзал. «Ас — адамның арқауы» деген бір ауыз сөздің құндылығы осыған келіп тіреледі. Бүгінгі күні еліміз азық-түлік нарығын өркендету үстінде. Осы салада кәсіп ашқан азаматтарға жеңілдіктің түр-түрі қарастырылған.

Жамбыл облысына қарасты Меркі ауданының тұрғыны Қарақат Солтабайқызы да осындай игі істің басында жүр. Сұрат ауылының тумасы өткен жылдың күзінен бері консервіленген сиыр етін өндірісе, мамыр айынан бастап алма

шырынын, оған қоса, «Surat шай» сусынын сатылымға шығарған. Ауыл ішіндегі шағын цехта 3 адам жұмыс істейді. Науқан кезінде 6-8 адамға дейін көбейетінін де алға тартты.

Жоғарыда айтып өткендей, мемлекет тарапынан да айтарлықтай қолдау көрсетілген. Шағын бір цехтын өзіне едәуір ақша жұмсалады. Ал қарапайым ауыл тұрғыны үшін

қолға алынған көрінеді. Табиғи шикізаттан алынатын, экологиялық таза аймақтарда өсірілген жеміс-жидек пен көкөністі дамытуға баса ден қойған. Айталық, Еуропада 2005 жылдан бері экологиялық таза өнімдер 5%-дан екі есеге көбейген. Германияда — 5-15%, Данияда, Швейцария мен Швецияда — 30-40%-ға дейін артқан. Осыған қарап Батыс Еуропа елдері экологиялық таза тамақ өнімдерін өндіруде көш бастап тұрғанын байқауға болады. Біздің елде дәл мұндай көрсеткіш болмаса да ескере кететін бір жайт бар. Ол — осы салада шағын және орта кәсіппен айналысатындарға жасалатын мемлекеттік жеңілдіктер мен жәрдем.

«SURAT» сауда белгісімен шығарылатын тауарлардың барлығын дерлік Меркі ауданындағы дүкендерден табуға болады. Сапалы әрі бағасы қолжетімді өнім қашанда сұранысқа ие. Осыған орай, меркілік тұрғындардың да пікірін біліп көрдік. Мейірлан Разакбай: «Сұрат ауылында жасалатын сусынды жаздың басында алғаш тұтынып көрдім. Дәмі де, құйылған құтысы да ұнады. Бұрыннан таныс отандық сусындардан асып түспесе кем деп айта алмаймын. Жаздың аптап ыстығында шөлді кандыратын сусынымыз осы болды», — дейді 19 жастағы тракторшы. Ал орта жастағы жергілікті азамат Айбек Сахов: «Қазіргі таңда шығып жатқан заттардың көбінің сапасы сан соқтырады. Мұны жаздығүні көп алатын қарапайым сусындардан-ақ аңғаруға болады. Негізінен өзіміздің отандық өнімдерді қолдаған дұрыс. Әсіресе, соңғы кездері Сұрат ауылындағы цехтен шығатын заттарды елдің бәрі мақтап жүр. Туып-өскен ауданнан мұндай тағам түрлерінің нарыққа шығуы бізді де болсын қуантады», — деп ағынан жарылды.

Бәсекелестік бар жерде даму да белен алады. Қазіргі жағдай соны көрсететін секілді. Дүкен сөрелерінде толып тұрған сусындардың барлығының дерлік атауы да, бастауы да шетелден. Өздігінен цех ашып, отандық өнімді өркендетуді қолға алғандар бірен-саран. Десе де, уақыт өте келе белгілі бір деңгейге көтерілетініне шүбә жоқ. Меркілік Қарақат Солтабайқызының тағы бір мақсаты — бренд қалыптастыру. Бұл тек сұраттық кәсіпкердің ғана емес, кәсіп ашқан барша қазақстандықтардың арманы екені анық.

Тағы да айта кетейік, елімізде шағын және орта кәсіпке жан-жақты

ондай сома тым көп. Бұл туралы Қарақат Сатымбаева: «2020 жылдың ақпан айында Жамбыл облысы әкімінің қолдауымен ӘКК-ден 2,5 пайызбен 9 585 000 теңге несие алдық. Ол қаражатқа шырын цехын керекті құрал-жабдықтармен түгелдей жабдықтадық. Мемлекет қолдап тұрғандықтан, мұндай істі аяқсыз қалдыру мүмкін емес еді», — дейді. Қазір күз мезгілінің келуіне байланысты «жаңа маусым» басталған екен. Енді консервіленген ет пен шырыннан бөлек, маринадталған қияр шығармақшы. Алдағы уақытта қызанактан тіл үйретін тұздықтар мен түрлі шиша банктерге жабылатын салаттарды өндіру жоспарда барын құлағдар етті. «Қарақат» ЖК өнімдерінің бағасы да халықтың қалтасын қалдырмайды. Мысалы, консервіленген сиыр еті 750 теңге болса, алма шырыны — 230, «Surat шай» — 190, ал маринадталған қияр 397 теңгеден сатылыпты. Әрине, қандай зат болмасын, бағасынан бұрын сапасы маңызды екенін ұмытпаған жөн. Ауылда жасалған таза әрі табиғи өнімнің дәмін өркім-ақ татқысы келетіні сөзсіз.

Соңғы жылдары шетелде өнімдерді еш қоспасыз дайындау

жол ашылған. Жылыжай немесе тігін цехы яки тағам түрлерін өндіретін орталық болса да, мемлекет бәріне бірдей қолдау көрсетіп жатыр. Несиені аз пайызбен үлестіру немесе қайтарымсыз грант беріп жұрттың ынтасын көтеру де қолға алынған шаралардың бірі. Ал аталған жеңілдіктердің біріне ие болған

меркілік кәсіпкер кәсібін одан да жоғары деңгейге көтеретініне уәде берді.

Мәулен ЖЕКСЕНБІ, Меркі ауданы Жамбыл облысы

Мен жастарға сенемін!

Алматы – жастардың қаласы. Әсем шаһарда олардың білім алып, қарым-қабілетін ұштауға мүмкіндік мол. Көпшілігі Jas Otan Жастар қанатының астында жиналып, болашаққа қадам басуда. Жастардың бүгіні мен ертеңі туралы Jas Otan Жастар қанатының Алматы қалалық филиалы төрағасының орынбасары Әсел Зайырова әңгімелеп берді.

Jas qazaq: Әсел Бахадырқызы, Jas Otan Жастар канаты бүгінде қандай жобаларды жүзеге асырып жатыр? Жалпы қалада жастардың белсенділігі қандай?

Ә.Зайырова: Jas Otan ЖК еліміздегі жастар саясатының іргетасына, ондағы әрбір жастың өз идеясын іске асыру жолында үлкен мүмкіндік деп айта аламын. Бүгінде еліміз бойынша Jas Otan

Әсел ЗАЙЫРОВА:

ОЛАР ӘЛЕУМЕТТІК ЖАУАПКЕРШІЛІКТІ ТАҢДАЙДЫ

құрамында 106 мыннан астам жас тіркелген. Ал Алматы қаласы бойынша былтырғы есеппен 3 мыңнан астам жас Jas Otan құрамында. Олар әр түрлі мамандық өкілдері, ауыл мен қала тұрғындары. Бірақ барлығын Отанға деген зор сүйіспеншілік пен елдің дамуына үлес қосуға деген ұмтылыс біріктіреді. Бүгінде

буын өкілдеріне құрметпен қарауға тәрбиелеу. Осы сарында бірнеше жобалар бар. Тіпті көпбалалы аналарға арналған «Іскерлік» жобасы бар.

Jas qazaq: Бұл жобаның мақсаты қандай? Көпбалалы аналар оған қалай қатыса алады?
Ә.Зайырова: «Іскерлік» жобасы, аты айтып тұрғандай, қолынан іс тігу келетін аналарымыз қатыса алады. Жоба аясында қыз-келіншектерге тігін тігу, кесте тігу бойынша тегін сабақтар өткізіледі. Толық курсты тәмамдағандар өзінің шағын кәсібін аша алады. Оған «Даму» кәсіпкерлікті қолдау қоры көмектеседі. Одан бөлек, «Жас креатив» жобасы бар. Мұнда да озық ойлы жастар өздерінің жобалары мен бизнес жоспарларын ұсына алады.

Сегі түскен сұхбат

Бала күнімізде қазіргі «О.Д.Қантаев атындағы Мойнақ ГЭС» АҚ қалашығы орын төпкен ерістен шөп шабамыз. Тракторға тіркелген шөп шапқыштың жайпаған жолымен жүріп отырып шөмеле үйеміз. Сонда үлкендер «Келешекте осы маңға қалашық түседі, Кеңес өкіметі тұсында құрылысы басталып аяқсыз қалған Бестөбе су қоймасының тамырына қан жүгіреді» деп айтып отыратын. Бала болсақ та көңіліміз онша сене қоймайды. «Мынадай дөй далада душ пен дәретханасына дейін үйдің ішінде болатын қалашық түседі» дегенге онша иланбайтын едік. Бестөбе су қоймасының құрылысы орта жолдан үзіліп, жерасты туннельдері жарым-жартылай үңгіліп, үй құрылыстары да қаңырап тұратынын көріп өстік. Кейін расында да алып жоба жалғасын тапты. Су электр стансасының қазіргі тыныс-тіршілігін «О.Д. Қантаев атындағы Мойнақ ГЭС» АҚ Басқарма төрағасының бірінші орынбасары, бас инженер Ғалымжан Айдарбековтен сұрап білген едік.

Jas qazaq: Ғасыр құрылысына баланған «Мойнақ» су электр стансасының қазіргі ахуалы қандай? Қалыпты жұмыс істеп, мөлшердегі электр энергиясын өндіріп жатыр ма?

Ғалымжан Айдарбеков: 80-ші жылдардың басында «Алматыгидропроект» жобалық институтының басқаруымен, Шарын өзенінде «Мойнақ су электр стансасы» жобасы әзірленді. 1985 жылы әзірленген жоба бойынша ғимараттармен бірге Бестөбе су қоймасының құрылысы басталды. Ол Алматы облысы Кеген ауданының аумағында, Алматы қаласынан 150 шақырым (*автомобиль жолыменен 250 шақырым*) шығыс жағында орналасқан. 1992 жылы жобаның қаржыландыруы тиылып, құрылыс жұмыстары да тоқтатылды.

ҚР үкіметінің 09.04.1999 жылғы №384 қаулысы, «Электрэнергетиканы 2030 жылға дейін дамыту бағдарламасы» 22.02.2005 жылғы №161 қаулысы, «Қазақстан Республикасында су энергетикасы дамуына қосымша шаралар туралы» және 21.11.2005 жылғы №1143 қаулысы «Мойнақ су электр стансасын салу» Жарлығына сәйкес, үкімет тарапынан номиналды қуаты 300 МВт, екі гидроагрегатты Мойнақ су электр стансасын Шарын өзенінде салу туралы шешім қабылданды. Жобалық электр энергиясын өндіру – жылына шамамен 1 027 ГВт.

Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2005 жылғы 21 қарашадағы N 1143 Қаулысы және «Қазақстан Республикасының 2030 жылға дейінгі электр энергиясын дамыту бағдарламасы» мен еліміздің «Үдемелі индустриалдық-инновациялық даму бағдарламасының» аясында жүзеге асырылып отырған ірі жобаның бірі – Мойнақ гидроэлектрстансасының құрылысы. Тәуелсіз Қазақстан су энергетикасында жүзеге асырған алғашқы ауқымды жоба – Мойнақ электр стансасының іске қосылуы еліміздің оңтүстік өңіріндегі электр қуатының тапшылығын барынша азайтуға, өндірістік дамуға қажетті қосымша қуаттың келуіне мүмкіндік береді. Қазақстан Үкіметінің 29.12.2007 жылғы қаулысына сәйкес, Мойнақ ГЭС-ның негізгі нысандарының құрылысын салумен және оларды іске қосумен Қытай халықаралық су шаруашылығы және энергетика корпорациясы айналысты. Мойнақ ГЭС-іне стансаның алғашқы бас директоры, нысан құрылысына басшылық жасап, Қазақстан Республикасының энергетика саласындағы манызды жобасының іске асырылуына өлшеусіз үлес қосқан Оразалы Қантаевтың есімі берілді.

Jas qazaq: Биыл тек елімізде ғана емес, әлем бойынша құрғақшылық болып жатыр. Күннің күрт ысуы мен жауын-шашынның болмауынан өзендердің арнасы тарылып, су деңгейі төмендейтінді белгілі. Шарын өзенінің суы азаймады ма? 2019 жылы «Мойнақ» су электр стансасы жылдық мөлшері артығыммен орындап, 350 миллион кВт/сағат қол өндірді. Қазіргі деңгейі қаншалықты?

Ғалымжан Айдарбеков: Қазіргі кезде толық күшімен Мойнақ электр стансасы Қазақстан энерго жүйесінің оңтүстік аумағының бір бөлігін қуат көзімен қамтамасыз етіп отыр. Мойнақ ГЭС-ін іске қосу арқылы Қазақстанның оңтүстік өңірінде, Алматы қаласы мен Алматы облысындағы энергия тапшылығы азайды.

Мойнақ ГЭС-нің негізгі құрылыс нысандары 2011 жылы аяқталды. Сол жылдың желтоқсанында «Күшті Қазақстанды бірге жасаймыз!» атты

индустриаландыру картасының жобасын бастау бойынша жалпыхалықтық телекөпір кезінде Мемлекет басшысы Нұрсұлтан Назарбаев Мойнақ ГЭС-ның №1 гидроагрегатын іске қосуға бұйрық берді. Мұнда істейтін жұмысшыларға барлық жағдайлар жасалып жатыр.

Мойнақ ГЭС-ның негізгі құрамдас бөлігіне – сыйымдылығы 240 млн текше метр болатын Бестөбе су қоймасы, ұзындығы 9213 метрге созылған деривациялық жүйе, 150 МВт

энергиясын өндіру көлемі – 1,027 млрд кВт/с.

2020 жылдың 7 айында ГЭС 929,5 миллион кВт/с электр энергиясын өндірді. Тұтас алғанда, екінші энергоблок 2012 жылы пайдалануға берілген сәттен бастап су электрстансасы 8,733 млрд кВт/с жуық электр энергиясын өндірген.

Стансаның өзінің бірқатар технологиялық ерекшеліктері мен шешіп отырған міндеттері тұрғысынан бірегей екенін, «Самұрық-Энерго» холдингінің

АСАУ ӨЗЕН АРНАСЫНДАҒЫ ЫРЫС

тұрақты электр қуатын беретін қалақты турбиналары бар екі гидроагрегат орналасқан ГЭС ғимараты, контрреттегіш, қосалқы ғимараттар және жұмысшылар тұратын қалашық кіреді.

Стансала пайдаланылатын заманауи технология жабдықтары электр қуаты өндірісін толықтай автоматтандыруды және үдерістің ақаусыз жұмыс істеуін қамтамасыз етеді.

Jas qazaq: Қоршаған ортаға зиян тигізіп алмаймыз ба, энергетика көзін табамыз деп?

Ғалымжан Айдарбеков: Ең бастысы, ГЭС жұмысының қоршаған ортаға ешқандай залалы жоқ және қуат көзі арзан. Электр энергиясын өндіретін қуат көзін станса деривация құбырымен келетін судың қатты

қуат өндіретін кәсіпорындары қатарында ғана емес, еліміздің қолданыстағы электр стансалары арасында да ерекшеленетінін атап өткен жөн. «Шарын өзеніндегі Мойнақ ГЭС» жобасы – Қазақстандағы және ТМД аумағындағы су қоймасының деңгейі мен гидроагрегаттар орналасқан жердің арасындағы биіктік 500 метр болатын деривациялық үлгідегі алғашқы жоғары қысымды су электр стансасы.

Мойнақ ГЭС-інде әлемдегі су электр стансалары арасында 1 МВт қуат өндіру үшін жұмсалатын судың шығыны бойынша ең үздік көрсеткіштердің біріне ие – секундына 0,25 шаршы метр. Салыстырап болсақ: Қазақстандағы ең ірі ГЭС – Ертіс өзеніндегі Шүбіі ГЭС-інің

үлес шығыны 5 м³/с/МВт тең, ал Түркістан облысындағы Сырдария өзеніндегі Шардара ГЭС-інің үлес шығыны – 7,5 м³/с/МВт. Стансала техникалық көрсеткіштері мен тиімділігі жоғары, соңғы модернизациядағы су агрегаттары орналастырылған.

Оның үстіне, Мойнақ ГЭС-і халықаралық ынтымақтастықтың табысты үлгісі болып табылады. Стансаның негізгі нысандарының жобасы Қытайдың Халықаралық су шаруашылығы және энергетика корпорациясының қатысуымен әзірленіп, құрылысы іске асырылды.

Бүгінде Мойнақ ГЭС Кенсу өзеніндегі судың бір бөлігін Бестөбе су қоймасына ағызуды арқылы станса өнімділігін жылына 100 млн кВт/с арттыру жоспарда бар.

Jas qazaq: Жергілікті тұрғындарды тұрақты жұмыс орымен қамтамасыз етіп, жұмыссыздықтың азаюына да осы «Мойнақ» су электр стансасы септігін тигізіп келеді. Жалпы жергілікті елді мекендердің тұрғындарына жұмыс орындарын ұсыну процесі қалай жүргізіледі?

Ғалымжан Айдарбеков: Бұл аймақтың тұрғындары үшін ГЭС-те көптеген жұмыс орындары ашылды. ГЭС құрылысында 1200 адамға дейін жұмыс істеді. Тұрақты жұмыс ретінде 127 адам нақты штатпен қамтамасыз етілді. Жергілікті тұрғындардың гидроэлектрстансаға жұмысқа орналасуы елді мекендердің жұмыссыздық деңгейінің төмендеуіне әкелді және жұмыссыздарға тұрақты еңбек етуге көмектесетін бос жұмыс орындарын ұсынады.

Бірінші кезекте ГЭС ауыл тұрғындарын тұрақты жұмыспен қамтамасыз етіп, жұмыссыздықты азайтады. Салық базасын қалыптастыра отырып, жергілікті бюджетті де толықтырады.

Jas qazaq: Елімізде су электр стансаларынан бөлек баламалы энергия көздері де іске қосылып жатыр. Желден, күннен энергия көзін алу үдерісі қарқынды дамыды. Келешекте энергетика көздерін табуда осындай баламалы жобалардың іске асуы да электр қуатына деген сұранысты толық қамтуға септігін тигізеді ғой.

Ғалымжан Айдарбеков: Қазақстан біртіндеп баламалы энергияны қолдануға көшті, бірақ әлі де аз көлемде. Бізде жаңартылатын энергия көздерін пайдаланудың дамуы әлі де бастапқы сатыда. Елдің энергетикалық секторындағы өндіруші көздердің басым көпшілігі минералды отынмен жұмыс істейді. Дегенмен соңғы жылдары жағдай күрт өзгері басталды. Қазақстан – жаңартылатын энергия көздерін дамытудың орасан зор әлеуеті бар ел. Баламалы қуат көздері қоршаған табиғатты сақтай отырып, халықтың сұранысын толығымен өтеуге септігін тигізеді.

Сұхбатты алған Қуаныш РАХМЕТ, Мойнақ қалашығы Кеген ауданы Алматы облысы

қатарымыз жыл сайын өсіп келеді, өйткені жастардың белсенділігі жоғары. Әрбір жас ерікті болып тіркеліп, ел игілігіне өзінің тигітпей де болса үлесін қосқысы келеді. Біз бірнеше бағыт бойынша жұмыс істейміз. Айталық, «Біз біргеміз» жалпыұлттық акциясы. Өздеріңіз білесіздер, Тұңғыш Президент – Елбасы, «Nur Otan» партиясының көшбасшысы Н.Назарбаевтың тапсырмасы бойынша халықтың әлеуметтік осал топтарына атаулы көмек көрсету мақсатында «Біз біргеміз» акциясы жүзеге асырылды. Ел бойынша оған 5 мыңнан астам ерікті мен белсенді жерлестеріміз жұмылдырылды. Келесі жобамыз «Кеңес орталығы» консалтинг орталықтары деп аталады. Бұл жобаның мақсаты: жастарға арналған қолданыстағы мемлекеттік бағдарламаларды түсіндіруде консультациялық іс-шараларды кешенді жүзеге асыру. Жобаны іске асыру кезеңінде 2014 жылдан 2020 жылға дейін жұмыспен қамту орталығының, салық басқармасының, «Даму» қорының, құқық қорғау органдарының қызметкерлері, денсаулық сақтау басқармасының, жергілікті атқарушы органдардың, жастар ұйымдарының және жастар саясатының өкілдері, барлық деңгейдегі депутаттар, сондай-ақ психологтар мен жангерлер 110 мыңнан астам адамға кеңес берді. Одан бөлек, «Жастар – Отанға» жобасы. Мұндағы мақсат – жастардың белсенділігін арттыру, дарынды әрі іскер жастарды қалыптастыру. Келесі бір жобамыз «Ардагерлерді ардақтайық – аға ұрпаққа амандық» деп аталады. Мұндағы мақсатымыз – жастарды отаншылдыққа, еліміздің тарихын біліп, аға

уақыттың тиімді өткізуді сияқты мәселелер шешімін тауып жатыр ма?

Ә.Зайырова: Біздің қалада жастардың өз ойын іске асыруға мүмкіндік көп. Сонымен қатар әлеуметтік жобалар да бар. Мемлекет тарапынан да жастарға қолдау көп. Алматы қаласы әкімдігі ұйымдастырған «Алматы жастары» бағдарламасы бойынша көптеген жас өзінің баспана мәселесін шешті. Сонымен қатар қаладағы әрбір ауданда жастарға арналған коворкинг орталықтары бар. Жастардың білім алуына, салауатты өмір салтын ұстануына барлық жағдай жасалған.

Jas qazaq: Ал жастардың ерікті болуға ынтасы қандай? Былтырғы қатан карантин кезінде жастардың белсенділігі жоғары болатын.

Ә.Зайырова: Біздің қатарымызға кіріп, ерікті болғысы келетін жастар өте көп. Өйткені олар әлеуметтік жауапкершілікті таңдайды. Кішігірім үйірмеден басталған ұйым бүгінде ірі қозғалыс дәрежесіне жетіп, үлкен саяси күшке айналды. Еліміздің жалынды жастарының дені жас отандықтардың қатарында. Біз Елбасының тапсырмасына сай, кез келген жаһаншылдықтан тайсалмай, қоғамдық өзгерістерге дайын болуымыз керек. Осы орайда жастардың қазіргі инновациялық жаңалықтарын қолдап, әлемдегі өзгерістерден кенде қалмай, алдыңғы қатарға шығуға міндеттіміз.

Макпал МАХАМЕТҚЫЗЫ

Әскерилердің халықаралық ойындары «АрМИ» деп аталады. Бейбіт кезеңде жауынгерлерді сыңға салып, бөсекесін арттырып, тәжірибе алмасу арқылы шындай түсетін осы Армия ойындары. Биылғы халықаралық ойын Ресейде ұйымдастырылды. Қорғаныс министрлігінің баспасөз қызметі хабарлағандай, Мәскеу түбіндегі Алабиноның «Патриот» паркінде Армиялық халықаралық ойындардың ашылу рәсімі болды.

Осы шараға еліміздің қорғаныс министрі, генерал-лейтенант Нұрлан Ермекбаев қатысты. Ресей Президенті Владимир Путин армиялық ойындарды ашу салтанатында сөз сөйлеп, халықаралық ынтымақтастықты дамытудағы және әскери қызметшілердің кәсіби шеберлігін арттырудағы әскери сайыстардың маңызын, сондай-ақ қатысушылардың және жарыстар өткізілетін орындар географиясының ауқымы ұлғайып келе жатқанын атап өтті.

«АрМИ — 2021» шенберінде 22 тамыз бен 4 қыркүйек аралығында 11 мемлекеттің аумағында 40-тан астам ел атсалысатын 34 сайыс өтеді. Еліміздің Қарулы Күштері 11 сайысқа қатысады. Халықаралық ойындардың ішіндегі екі сайыс Қазақстан аумағында өтеді. Алғашқы сайыс «Артиллериядан оқ ату шебері» болса, екіншісі «Сұңқар аңшылығы» деп аталады.

Қорғаныс министрі Нұрлан Ермекбаев

Қарулы Күштер жеке құрамының атынан оларға сәттілік тіледі. Қорғаныс министрі биыл да ойындармен бір уақытта «Патриот» паркінде өткізіліп жатқан «Армия — 2021» халықаралық әскери-техникалық форумына қатысты. Қазақстан қорғаныс ведомствосы жұмыс тобының өкілдері Қарулы Күштерге қажет болуы мүмкін әуе шабуылына қарсы қорғаныс және ұшқышсыз ұшатын авиациялық жүйелер саласындағы әлемнің жетекші өндірушілері шығарған қазіргі заманғы әскери техниканың жекелеген үлгілерімен танысты.

Сайыста сүрінбеген шайқаста қиналмайды

халықаралық әскери жарыстар барысында шетелдік әріптестерімен екіжақты кездесулер өткізді.

Сонымен қатар, танк биатлонына қатысатын отандық команданың басшылығымен кездесіп, әскери қызметшілердің дайындығын талқылады.

Армиялық халықаралық ойындар аясында 40-шы «Отар» әскери базасының аумағында өткізілетін «Артиллериядан оқ ату шеберлері» байқауына қатысушылар арасында жеребе тастау рәсімі өтті. Аталмыш рәсімге тоғыз елден келген командалар өкілдері қатысты. Олар: Әзірбайжан, Беларусь, Вьетнам, Иран,

Құштерінің мина атқыш есептоптары және байқауға алғаш қатысып жатқан Вьетнам өкілдері жарысқа түседі. Әр командада екі мина атқыш есептобы болады. Конкурс жеңімпазы «Жеке жарыс», «Түнгі спринт» және «Эстафета» жарыстарының кезеңдерінде команданың екі есептобының алған ұпай санымен анықталады. Ұпай саны тең болған жағдайда соңғы «Эстафета» кезеңіндегі жарыста барынша жоғары орынға ие болған командаға басымдық беріледі. Артиллерияшылар жарыс басталмас бұрын, тас жолмен, нысана алаңдарымен танысады, байланыс бойынша практикалық сабақтар мен қолданылатын қаруды мұқият тексеруден өткізеді.

Айта кетейік, жыл өткен сайын ойынға қатысушылардың географиясы кеңейіп келеді. Бұл мемлекеттер арасындағы достастық қарым-қатынас пен әскери салалағы ынтымақтастықтың нығая түскенін көрсетеді. Сондай-ақ әскери қызметшілердің жауынгерлік даярлығы мен кәсіби шеберлігін арттыруға септігін тигізеді.

Дайындаған Макпал НОҒАЙБАЕВА
Суреттерді ұсынған Қорғаныс министрлігінің баспасөз қызметі

Шымкент қаласы мен Түркістан облысында ауылды жерде әйелдер мен қыздарға қатысты зорлық-зомбылықты жоюға бағытталған жоба іске қосылды.

«Заң талабы» құқық қорғау орталығы Қоғамдық бірлестігі «Түркістан облысының ауылдық аудандарында әйелдер мен қыздарға қатысты зорлық-зомбылықты жою» жобасын іске асыруды бастады. Жоба Qolda 3.0 шұғыл көмек көрсету бағдарламасы аясында «Шеврон» компаниясы мен Орталық Азия Еуразия Қорының қаржылық қолдауымен жүзеге асырылмақ.

Жобаның мақсаты — Түркістан облысындағы ауылдарда гендерлік зорлық-зомбылықпен байланысты COVID-19 пандемиясының жаңа үрдістері мен салдарын жою.

2020 жылы Қазақстанда тұрмыстық зорлық-зомбылықпен байланысты қылмыс көбейді. Төтенше жағдай режимі мен тұрғындарды оқшаулау кезеңінде тұрмыстық зорлық-зомбылық құрбандарынан ұйымның жедел желі телефонына күніне 2 реттен 4-ке дейін хабарласу саны артқан.

Qolda 2.0 нәтижелері бойынша жоба жақсы нәтиже көрсетті және әйелдер мен қыздардың құқықтарын тұрмыстық зорлық-зомбылықтан қорғау жөніндегі жұмысты жалғастыруда.

Түркістан облысының 7 ауданында #StopViolence науқаны әлеуметтік желілер, инфографика, шағын дәрістер, видео, АКТ

құралдары сияқты инновациялық әдістер мен каналдарды пайдалана отырып өткізілді. Сондай-ақ отбасылық-тұрмыстық зорлық-зомбылық жағдайларының алдын алу мақсатында, ақпараттандыру және құқықтық қолдау үшін ауылдық жерлердегі жастар, ерлер мен әйелдер, жасөспірім қыздар арасында буклеттер таратылды.

Жоба аясында заңгер тегін жеке консультация өткізіп, әйелдер мен жасөспірім қыздарға өз құқығын сақтауды қамтамасыз етуге көмектеседі.

Жоба барысында ауыл әйелдеріне арналған тренингтер жалғасуда. Мұның арқасында олар құқық қорғау органдарына онлайн өтініш беру мүмкіндіктері туралы ақпарат ала алады.

Отбасылық-тұрмыстық зорлық-зомбылыққа тап болған кейіпкер өз оқиғасымен былай бөлісті: «Мен 8 жылдан бері тұрмыстамын. Осы ұйымға өтініш білдіруімнің себебі, күйеуім үнемі ұрып-соғады, (тұрмыстық зорлық-зомбылық). Кәмелет жасына толмаған төрт балам бар. Күйеуім мас күйінде келіп, есімнен танғанша мені ұрды. Екі қабырғам және тістерім сынды. Кейін балаларымды ұра бастағанда шыдай алмадым. Түнде балаларыммен бірге көшеге шығып, көмек сұрадым. Көршім «Заң талабы» ұйымы туралы айтты. Жедел желіге телефон соқтым. Адвокат полицияға арыз беруіме көмектесті.

Біраз уақыттан соң күйеуім сотқа арыз беріп, балаларымды тартып алуға тырысты. Бұл маған әсер ету мақсатында жасалған іс-әрекет екенін жақсы түсінемін. Сотта менің мүдделерімді қорғаған «Заң талабы» заңгеріне рахмет. Мен адвокат жалдай алмас едім. Қазір күйеуімнен бөлек тұрамыз, ол алимент төлейді».

«Түркістан облысының ауылдық аймақтарындағы әйелдер мен қыздарға қатысты зорлық-зомбылықты жою» жобасы Qolda 3.0 шұғыл көмек бағдарламасы аясында алғаш рет отбасылық — тұрмыстық зорлық-зомбылық құрбандарымен ғана емес, агрессор ер адамдармен де жұмыс істейтін болады. Шымкентте ерлердің зорлық-зомбылық әрекеттерін түзету, сыйлы қарым-қатынас пен мінез-құлық дағдыларына үйрету, әлеуметтік қатынастарды реттеу, өзін-өзі бағалауды қалыптастыру, шиеленіс пен мазасыздықты жеңілдететін практикалық дағдыларды үйрету бойынша оқыту тренингтері өтеді.

(Өз тілшіміз)

БӘРИНЕ ОРТАҚ ЖУРНАЛИСТИКА

Jas qazaq газеті мен Chevron компаниясының бірлескен жобасы

Жобаның мақсаты — мүмкіндігі шектеулі жандарды журналистика жанрларын меңгеріп, сауатты жазуға бейімдеу. Қазір журналистикаға құмар жандар компьютерлік сауаттылық, мерзімді баспасөз, дизайн, тележурналистика бойынша дәріс алып, тәжірибесін шыңдап жатыр. Курсқа қатысып, білімін шыңдап жүрген жанның бірі — Жанар Инағынбаева. Жанар Нұрахынқызы курсқа қатысушылардың ішіндегі ең бөлсендісі. Жаңа нәрсені үйренуге, білуге өте құштар. Кейіпкеріміз бос уақытында қолөнермен айналысқанды жақсы көреді. Жанардың арманы журналистика мамандығын меңгеріп, өрі қарай БАҚ саласында жұмыс істегісі келеді. Оқырман назарына Жанар Нұрахынқызының тырнақалды жазбасын ұсынып отырмыз.

Әлеуметтік желінің тәрбиесі

Мен қазақ қыздарына қайран қалам, Жанары жаны жаздай жайраңдаған. «Қыз өссе, елдің көркі» деген сөзді, Қапысыз қалай айтқан қайран бабам.

Аруларымызға арналған осы әнді кішкентайымыздан естіп өстік. Бұл әнді тыңдағанда қазақтың қайсар қыздарының бейнесі көз алдымызға келіп, мақтанш сезіміне бөленесін. Дегенмен... бәрін айтпаймын, бірақ қазір кейбір қыздар осы әнге лайық емес. Кейде маған қазақ қызына тән нәзіктік жоғалып бара жатқандай көрінеді. Айтайын деген ойым түсінікті болу үшін, осы мәселені жазуға түрткі болған оқиғадан бастайын.

Жұмыстан шығып аялдамада арнайы таксиді күтіп тұрғанмын. Анадай жерде жасы 18-19 шамасындағы үш қыз әңгімелесіп тұр. Қатты сөйлегеннен әңгімелері анық естілді. Мұндайда «естіген құлақта жазық жоқ» деген мәтел еріксіз есіне түседі.

Жасанды кірпігін кайкитып, қысқа көйлек киген арудың бірі құрбысына қарап:

— Ой, Ажарка, представляешь кешегі мажорик телефон нөмірімді сұрады. Машинасы да вроде ниче. Нөмірімді бердім. Звондаса не деймін? — делі.

— Да, классно. Сөйлесе бер. Сосын бізге айтасың, — деп тамсанып жатыр құрбысы.

Осы кезде әңгімеге үшінші ару араласты. «Қыздарики қарным ашты, похавать ететін жерге барайықшы. Мажориктерінді сол жерде айтасындар», — деген қыз не орысша емес, не толық қазақша емес екі тілді араластырып шүлдірлеп тұр. Дәл осы сәтте арнайы көлігім келіп, машинаға отырдым. Әлгі үш қыздың бейнесі, айтқан сөздері есімнен кетер емес. Әп-әлемі үрімдей қыздарымыз қалаға келген сон алдекімдерге еліктеп, екі тілді араластырып шүлдірлеп жүр. Көліктің терезесіне қарап жол бойы ойландым. Көз алдыма Абай заманындағы Тоғжан мен Шүкімандарды елестеттім. Бертін келе қолдарына қару асынып, жаудан қорықпаған Әлия мен Мәншүк көз алдыма келді. 1986 жылы желтоқсанда алаңға шыққан апайларымыз да ойыма оралды. Қазақтың атын әлемге танытып жатқан аруларымыз да бар. Бірақ әлгі үш қыздың бейнесі көз алдымнан кетпей, біразға дейін жүрді. Қазақтың бай тілін орыстың сөздерімен араластырып, сыйқын кетірген қыздарға іштей ренжіп жүрдім. Әлеуметтік желіде «хайп» үшін ұлттық киіміміз бен әшекей бұйымымызды жалаңаш денесіне киіп, насихаттаған қыздарды білеміз. Қазір Инстаграмды ашып қалсаң, аузынан ақ ит кіріп, көк ит шыққан қыздар, төбелесіп бір-бірінің шашын жұлып жатқан да өзіміздің қарақөздер.

Бұрын қыздардың тәрбиесімен апа-әжелеріміз айналысатын. Өзіміз де әжеміздің әңгімесін естіп, ақылын тыңдап өстік. Ал қазір қыздарды әже емес, әлеуметтік желі тәрбиелеп жатыр. Қыздарымыз Батыстың жақсы жағын емес, жаман жағын алып жатыр. Желкідеп өсіп келе жатқан сінділеріме айтарым, қазақ қызы деген атқа лайық болындаршы...

Жанар ИНАҒЫНБАЕВА

Бас редактор — директор
Срайыл СМАЙЫЛ

Редакция алқасы:

Қуаныш НҰРДАНБЕКҰЛЫ жауапты хатшы

Ғалия ҚАЛИЕВА
компьютер орталығының жетекшісі

Тілшілер мен қызметкерлер:

Гүлнар АХМЕТОВА — экономика, нарық

Макпал НОҒАЙБАЕВА — арнаулы тілші

Кәмшат ТӨЛЕШОВА — теріміз

Айдос ҚҰСАЙЫНҰЛЫ — web-caim

Аймақтағы меншікті тілшілер:

Байкен ҚӨБЕЕВ —
Ақмола және Солтүстік Қазақстан
облыстары (8 778 910 45 34)

Кажет АНДАС — Алматы облысы
(8 747 706 13 82)

Баян ЖАНҰЗАКОВА — Атырау облысы
(8 702 426 69 05)

Мәриям АЙТБАЙ —
Шымкент қаласы

Ернұр КЕНЖЕБАЙ — шолушы

Ұлдай САРИЕВА — Батыс Қазақстан облысы
(8 705 150 48 30)

Кезекші редактор
Макпал НОҒАЙБАЕВА

Шығарушы:

«Аманат Медиа» ЖШС

Директордың

орынбасары

Мейрамбек

ҚҰЛМҰХАМЕДОВ

Бас есепші

Расима

ӘКІМБЕКОВА

Газет 2004 жылы 14 желтоқсанда тіркелген.

2020 жылдың 19 ақпанында ҚР Ақпарат және коммуникациялар министрлігі
Ақпарат комитетінде қайта есепке тұрып, № KZ23VPY00020470 күзегін алды.

Мақала авторының пікірі редакция көзқарасын білдірмейді.

Жарнама мәтініне тапсырыс беруші жауапты.

Газетте жарияланған материалдар мен суреттерді сілтемесіз көшіріп басуға болмайды.